

فهرست

پیشگفتار	۴
بخش واقعی	۷
بخش نفت	۱۰
بخش کشاورزی	۱۲
بخش صنعت	۱۲
بخش ساختمان	۱۳
اشتغال	۱۴
وضع مالی دولت	۱۷
درآمدها	۱۹
درآمد نفت و گاز	۲۰
مالیاتها	۲۰
مالیاتهای مستقیم	۲۰
مالیاتهای غیرمستقیم	۲۱
هزینه ها	۲۲
کسری بودجه	۲۴
خصوصی سازی	۲۵
روند قیمت ها	۲۶
سبد مصرفی خانوار	۲۷
وضعیت پولی	۳۰
اجزای پایه پولی	۳۰
نقدینگی	۳۲
سیستم بانکی	۳۵
سپردهها	۳۵
تسهیلات	۳۶
تسهیلات پرداختی کل بانک ها به تفکیک بخش های اقتصادی	۳۸
مطالبات غیرجاری	۳۹
بورس تهران	۳۹

۴۳	بخش خارجی
۴۳	صادرات
۴۳	واردات
۴۳	تراز بازرگانی
۴۴	شرکای تجاری
۴۵	تراز پرداخت ها

پیشگفتار

بدون شک مهمترین اتفاق اقتصادی-سیاسی سال ۹۴ را می توان به نتیجه رسیدن مذاکرات هسته ای و تصویب برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) در نیمه نخست سال دانست. توافقی که اجرائی شدن آن به همراه برخی گشایش های بین المللی سیستم بانکی، موجی از خوش بینی ها را در بین فعالان اقتصادی کشور ایجاد کرد. اما این گشایش ها تحت تاثیر کاهش بی سابقه قیمت نفت، رکود سمت تقاضا و تنگنای مالی سیستم بانکی، نتوانست رونق ایجاد شده در سال ۱۳۹۳ را تداوم ببخشد و رشد اقتصادی از ۲,۹ درصد در سال ۹۳ به حدود ۱ درصد در سال ۹۴ کاهش پیدا کرد. از دیگر وقایع مهم سال ۹۴ می توان به دستیابی به نرخ تورم نقطه به نقطه تک رقمی در آذر ماه اشاره کرد که علی رغم اینکه وعده دولت را محقق نمود، با انتقادهایی مبنی بر دامن زدن به رکود اقتصادی موجود، مواجه گردید.

مشکل عدم ارائه ی به موقع آمار در بخش واقعی از سوی بانک مرکزی از دیگر موارد قابل توجه در سال ۹۴ است که مقایسه روند رشد اقتصادی با سال های قبل را با مشکل مواجه نمود. این کمبود با استفاده از آمار مرکز آمار و محاسبات انجام شده روی آن، تا حدودی برطرف گردیده است. به این ترتیب، طی سال ۱۳۹۴ رشد اقتصادی به یک درصد رسید که نسبت به رشد ۲,۹ درصدی سال ۹۳ حدود ۱,۹ واحد درصد کاهش داشته است. از طرفی به دلیل رکود سنگین حاکم طی سال های ۹۱ و ۹۲، اقتصاد ایران علی رغم تجربه رشد مثبت در دو سال اخیر نتوانسته است به اندازه تولید ناخالص داخلی سال ۱۳۹۰ (پیش از آغاز تحریم ها) بازگردد.

درآمدهای محقق شده ی دولت در سال ۹۴ نسبت به سال ۹۳ حدود ۱۲ درصد رشد کرد که با توجه به متوسط نرخ تورم ۱۱,۹ درصدی طی سال ۹۴، در واقع درآمدهای دولت تنها حدود ۰,۱ درصد افزایش پیدا کرده است. در این میان درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای دولت به ترتیب ۱۲ و ۲۴ درصد رشد داشتند درحالیکه درآمدهای نفتی دولت به دلیل افت شدید قیمت نفت، تنها ۷ درصد افزایش را تجربه کردند. رشد ۷ درصدی درآمد نفتی دولت در حالی اتفاق افتاد که قیمت هر بشکه نفت در بودجه ۹۴ حدود ۵۰ دلار در نظر گرفته شده بود، اما در واقعیت قیمت هر بشکه به حدود ۲۵ دلار در اواخر سال ۹۴ رسید.

افزایش اندک درآمدهای نفتی دولت در کنار افزایش ۱۹ درصدی هزینه های جاری باعث شد تا دولت هزینه های عمرانی خود را ۸ درصد کاهش دهد، اما باز نتواند از رشد ۵۳ درصدی کسری بودجه ۱۹۶ تریلیون ریالی خود جلوگیری کند.

در بررسی عملکرد دولت در مبحث خصوصی سازی مشاهده می شود که در بین این سال ها، سال ۱۳۹۲ را می توان سال طلایی سازمان خصوصی سازی عنوان نمود زیرا که در حدود ۱۵,۷٪ واگذاری ها در این سال انجام شده است، که غالب این واگذاری ها یعنی سهم ۱۰,۵ درصدی آن توسط دولت یازدهم و در شش ماهه دوم این سال صورت پذیرفته است. با این حال در سال ۱۳۹۳ و سال ۱۳۹۴ روند واگذاری کند شده و در این دو سال تنها به ترتیب ۱,۶٪ و ۱,۱٪ واگذاری ها انجام گرفته است.

روند نزولی تورم از اواسط سال ۱۳۹۲ و از نرخ تورم ۴۰ درصدی شروع شده است و به تورم ۱۱,۹ درصدی اسفند ماه ۱۳۹۴ ختم شده است. آمارها نشان می دهد که این روند کاهشی در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۵ نیز ادامه داشته است و پیش بینی ها حاکی از تک رقمی شدن آن طی سال ۹۵ می باشد. کنترل رشد متغیرهای پولی، رکود اقتصادی و کاهش درآمد ملی و به تبع آن کاهش قدرت خرید مردم، و تورم منفی وارداتی و انتظارات شکل گرفته مبنی بر کاهش قیمت که باعث به تاخیر انداختن مصرف می گردد را می توان از عوامل روند نزولی تورم در دو سال اخیر دانست.

در پایان سال ۱۳۹۴، رشد اغلب متغیرهای پولی نسبت به سال ۹۳ افزایش یافت. رشد ۳۰ درصدی نقدینگی در مقایسه با رشد ۲۲,۳ درصدی آن در سال ۹۳ باعث شد که حجم نقدینگی از مرز ده هزار تریلیون ریال نیز بگذرد. رشد ۱۷,۱ درصدی پایه پولی و رشد ۱۱ درصدی ضریب فزاینده نقدینگی در رشد حجم نقدینگی موثر بوده اند. افزایش نقدینگی خود را به صورت افزایش سپرده های غیر دیداری (عمدتا سرمایه گذاری مدت دار) نشان داده است. این نوع افزایش نقدینگی که از قابلیت نقد شوندگی کمتری برخوردار است، نمی تواند منجر به ایجاد تقاضای موثر شود، و در نتیجه آثار تورمی کمتری به دنبال خواهد داشت.

در بین اجزای پایه پولی، خالص دارایی های خارجی و خالص بدهی های دولت به بانک مرکزی از عوامل افزایش پایه پولی بودند. افزایش دارایی های خارجی به طور عمده از محل افزایش فروش نفت (علی رغم کاهش قیمت آن) و تسعیر ارز و مازاد حاصل از ارزیابی رخ داده است، و افزایش خالص بدهی دولت به بانک مرکزی نیز بدلیل کاهش سپرده های دولت نزد بانک مرکزی بوجود آمده است. خالص سایر اقلام و بدهی بانک ها به بانک مرکزی از عوامل کاهنده پایه پولی بوده اند که عمدتا ناشی از کاهش بدهی بانک های غیر دولتی به بانک مرکزی بوده است، زیرا میزان بدهی بانک های دولتی به بانک مرکزی بدلیل بسته های خروج از رکود افزایش داشته است.

طی یازده ماهه منتهی به بهمن ۹۴، حجم سپرده‌های سیستم بانکی ۲۶,۶ درصد رشد داشت که از نرخ رشد مدت مشابه سال قبل (۲۰,۴ درصد)، ۶,۲ واحد درصد بیشتر بود. تسهیلات پرداختی بانک‌ها در سال ۱۳۹۴ به مبلغ ۴۱۷۳,۲ تریلیون ریال است که در مقایسه با سال گذشته ۲۲,۲ درصد افزایش داشته است. از بین تسهیلات اعطا شده سهم بخش کشاورزی ۸,۴ درصد، بخش صنعت و معدن ۲۹,۲ درصد، بخش مسکن و ساختمان ۱۰,۳ درصد، بخش بازرگانی ۱۳,۷ درصد، بخش خدمات ۳۸,۳ درصد و حدود ۰,۱ درصد نیز سهم بخش متفرقه اقتصاد بوده است. طی یازده ماهه سال ۱۳۹۴، نسبت مطالبات غیرجاری به کل تسهیلات در سیستم بانکی افزایش یافت. این نسبت از ۱۱,۶ درصد در پایان سال ۱۳۹۳ به ۱۳ درصد در پایان بهمن ماه سال ۱۳۹۴ رسید.

بررسی رشد شاخص بورس طی سال‌های گذشته نشان می‌دهد، عملکرد بورس در سال ۱۳۹۴ به لحاظ بازدهی، نسبت به سال پیش از آن بهبود قابل توجهی داشته است هر چند هنوز با سالهای طلایی بورس یعنی سال ۹۲ و ۹۱ فاصله دارد. شاخص بورس تهران در پایان اسفند ماه ۱۳۹۴، با ۲۸ درصد افزایش به ۸۰۲۱۹ واحد رسید و به این ترتیب، بهترین عملکرد را در بین بازارهای مالی به ثبت رسانید. روند نزولی شاخص بورس اوراق بهادار تهران که از ابتدای زمستان سال ۱۳۹۲ آغاز گردیده و در سال ۱۳۹۳ ادامه یافت، با شروع فصل چهارم سال ۱۳۹۴ و پس از گذشت یک دوره رکودی دو ساله پایان گرفت. مهمترین دلیل تغییر روند بازار در این سال، توافق صورت گرفته برای اجرای برجام و تزریق خوش بینی نسبت به رفع تحریم‌ها به کالبد بازار و در نتیجه تغییر انتظارات نسبت به افزایش تولید و فروش شرکتها در فصول بعد می‌باشد.

موازنه پرداخت‌های کشور در نه ماهه اول سال ۱۳۹۴، ۳,۸ میلیارد دلار مثبت بود. که نسبت به نه ماهه اول سال ۱۳۹۳، ۵۵ درصد کاهش نشان می‌دهد. دلیل اصلی این امر، کاهش صادرات نفتی علی‌رغم کاهش واردات و مثبت شدن حساب سرمایه برای اولین بار بعد از سال ۱۳۸۴ بوده است. تراز تجاری از حدود ۲۰,۷ میلیارد دلار در نه ماهه اول سال ۱۳۹۳، با ۴۳ درصد کاهش به ۱۱,۸ میلیارد دلار در نه ماه اول سال ۱۳۹۴ رسید. کاهش تراز تجاری به دلیل کاهش درآمدهای حاصل از صادرات نفت اتفاق افتاده است. مهمترین عامل کاهش درآمدهای نفتی، کاهش ۴۷ درصدی قیمت نفت در این سال بوده است.

بخش واقعی

یکی از مشکلات تهیه گزارش اقتصادی در حال حاضر، عدم رعایت یک رویه ثابت در ارائه و انتشار آمارهای اقتصادی در سال‌های اخیر می‌باشد. به طوریکه بانک مرکزی تاکنون از میزان رشد اقتصادی و میزان تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۹۴ هیچ آماری ارائه نداده است و آخرین آمار انتشار یافته مربوط به سال ۱۳۹۳ می‌باشد، اما مرکز آمار پس از سکوت آماری درباره نرخ رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳، اقدام به انتشار نرخ رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۴ کرده است.

بدلیل تفاوت‌هایی که در نحوه گزارش دهی بانک مرکزی و مرکز آمار درباره رشد اقتصادی وجود دارد، امکان مقایسه میزان رشد اقتصادی و زیربخش‌ها در سال ۱۳۹۴ بر اساس اطلاعات مرکز آمار با سالهای ۱۳۹۳ و ۱۳۹۲ بر اساس آمار بانک مرکزی نمی‌باشد. زیرا گزارش رشد اقتصادی بانک مرکزی مبتنی بر چهار گروه کشاورزی، صنایع و معادن، نفت، و خدمات می‌باشد، اما گزارش مرکز آمار مبتنی بر سه گروه کشاورزی، صنعت، و خدمات می‌باشد. همچنین سال پایه و سهم از تولید ناخالص داخلی در هر یک از این گروه‌بندی‌ها متفاوت با یکدیگر می‌باشد. به عنوان مثال نرخ رشد اقتصادی اعلام شده در سال ۱۳۹۴ در گروه کشاورزی در مرکز آمار با گروه کشاورزی بانک مرکزی در سال ۹۳ قابلیت مقایسه ندارد زیرا سهم متفاوت و مبنای سال پایه متفاوت دارند.

بدلیل اینکه در زمان نگارش این گزارش، هیچ گونه آماری از سوی بانک مرکزی در رابطه با سال ۱۳۹۴ منتشر نشده است، لذا از آمار مرکز آمار جهت بررسی رشد اقتصادی استفاده شده است. اما بدلیل در دسترس نبودن رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ از مرجع مرکز آمار، اقدام به محاسبه آن با استفاده از رشد اقتصادی سال‌های گذشته و محاسبه میزان تولید ناخالص داخلی در سال‌های قبل و تهیه جدول رشد محصول ناخالص داخلی و رشد اقتصادی به قیمت ثابت سال پایه ۱۳۷۶ نمودیم تا تصویر همگن و روشنی از وضعیت رشد اقتصادی ایران در سال‌های اخیر بدست آید. ضمن آنکه جهت بررسی دقیق‌تر در جدول بعدی، تنها به بررسی آمار فصلی در سال ۱۳۹۴ پرداخته‌ایم.

جدول شماره ۱: رشد محصول ناخالص داخلی و رشد اقتصادی به قیمت ثابت سال پایه ۱۳۷۶

شرح	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	*۱۳۹۳	۱۳۹۴
تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار	۶۴۵،۵۰۸	۶۱۰،۶۵۱	۵۹۷،۲۱۶	۶۱۴،۲۷۸	۶۲۰،۴۲۱
رشد اقتصادی	۳،۰	-۵،۴	-۲،۲	۲،۹	۱،۰

منبع: گزارشات مرکز آمار و محاسبات نویسندگان

آمار سال ۱۳۹۳ تقریبی و بر اساس محاسبات نویسندگان می‌باشد.

بر این اساس مشاهده می‌شود علی‌رغم رشد اقتصادی مثبت در سالهای ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴، اقتصاد ایران به اندازه پیشین خود در سال ۱۳۹۰ (قبل از آغاز تحریم‌ها و شروع رکود) نرسیده است ضمن آنکه رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۴ نیز به حدود یک درصد رسید که نسبت به رشد ۲٫۹ درصدی سال ۱۳۹۳ کندتر شده است، که یکی از دلایل عمده آن را می‌توان کاهش شدید قیمت نفت در این سال بیان نمود که از اثرات مثبت برجام تا حدود زیادی کاسته شد.

جدول شماره ۲: رشد فصلی محصول ناخالص داخلی و ارزش افزوده رشته فعالیت‌های عمده اقتصادی (درصد، سال پایه ۱۳۷۶)

شرح	۱۳۹۴	۱۳۹۴_۱	۱۳۹۴_۲	۱۳۹۴_۳	۱۳۹۴_۴	سهم از GDP (درصد) ۱۳۹۴
گروه کشاورزی	۵٫۴	۸٫۴	۵٫۶	۳٫۳	۵٫۵	۱۲٫۸
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۵٫۴	۸٫۵	۵٫۶	۳٫۳	۵٫۵	۱۲٫۲
ماهیگیری	۵٫۵	۵٫۴	۵٫۵	۵٫۵	۵٫۵	۰٫۵
گروه صنعت	۲٫۲	-۳٫۱	-۱٫۷	-۴٫۴	۰٫۶	۲۸٫۷
صنعت و معدن	۰٫۰	-۱٫۶	-۰٫۱	-۱٫۳	۳٫۰	۲۲٫۸
معدن	۱٫۷	۲٫۴	۱٫۸	-۷٫۳	۹٫۹	۳٫۹
استخراج نفت و گاز طبیعی	۳٫۶	۳٫۶	۳٫۴	-۹٫۰	۱۶٫۵	۲٫۹
سایر معادن	-۳٫۳	-۰٫۹	-۲٫۳	-۲٫۷	-۷٫۵	۱٫۰
صنعت	-۰٫۳	-۲٫۴	-۰٫۵	-۰٫۱	۱٫۶	۱۸٫۹
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۳٫۲	۰٫۴	۵٫۷	-۱٫۱	۷٫۹	۲٫۳
ساختمان	-۱۶٫۴	-۱۳٫۵	-۱۳٫۳	-۲۱٫۷	-۱۶٫۵	۳٫۶
گروه خدمات	۰٫۲	۰٫۰	-۰٫۳	۰٫۴	۰٫۸	۵۷٫۴
عمده و خرده فروشی، هتل و رستوران	۰٫۱	-۰٫۷	-۰٫۳	۰٫۳	۱٫۰	۱۸٫۷
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	-۶٫۵	-۵٫۲	-۶٫۴	-۹٫۰	-۵٫۴	۱۰٫۵
واسطه‌گری‌های مالی	-۳٫۹	-۷٫۲	-۱٫۲	-۴٫۷	-۲٫۸	۱٫۵
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۱٫۸	۱٫۸	۰٫۷	۳٫۶	۱٫۰	۱۵٫۰
امور عمومی، آموزش، بهداشت و مددکاری	۶٫۹	۵٫۷	۵٫۴	۷٫۷	۸٫۸	۹٫۱
سایر خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی	۲٫۳	۳٫۳	۲٫۰	۲٫۷	۱٫۱	۲٫۶
جمع ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی	۰٫۱	-۰٫۱	۰٫۲	-۰٫۶	۱٫۲	۹۸٫۸
خالص مالیات بر واردات	-	-	-	-	-	۱٫۲
محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	۱٫۰	۰٫۵	۱٫۱	۰٫۳	۲٫۰	۱۰۰٫۰
محصول ناخالص داخلی بدون نفت (به قیمت بازار)	۰٫۹	۰٫۴	۱٫۱	۰٫۶	۱٫۶	-

به منظور بررسی دقیق تر عملکرد سال ۱۳۹۴ به بررسی گروهها و زیرگروه ها در فصول مختلف پرداختیم. بر اساس اطلاعات مندرج در جدول فوق، تنها گروه کشاورزی در تمام فصول دارای رشد مثبت بوده است. گروه صنعت در سه فصل نخست سال با رشد منفی روبرو بوده است که در زمستان سال ۱۳۹۴ این رشد بهبود یافته و اندکی مثبت شده است. نکته قابل توجه رشد ۱۶,۴- درصدی زیرگروه ساختمان بوده است که در هر چهار فصل دارای رشد منفی بوده است که نشان از رکود ادامه دار این بخش از اقتصاد می باشد. گروه خدمات نیز در نیمه دوم سال ۱۳۹۴ رشد مثبتی را تجربه نموده است و لذا توانسته است رشد صفر و منفی سه ماهه اول و دوم را تا حدودی جبران نماید.

در مجموع می توان عنوان کرد که در سال ۱۳۹۴، فصل زمستان بیشترین تاثیر را در رشد ۱ درصدی بدست آمده داشته است، که شاید بتوان آن را به نوعی اثر مثبت اجرایی شدن برجام دانست. رشد ۲ درصدی فصل زمستان در کنار رشد ۰,۳ درصدی پاییز، رشد ۱,۱ درصدی تابستان و رشد ۰,۵ درصدی بهار سال گذشته اجزاء تشکیل دهنده رشد اقتصادی سال ۱۳۹۴ اقتصاد ایران می باشند.

جدول شماره ۳: رشد محصول ناخالص داخلی فصلی کشور به تفکیک اجزای هزینه نهائی (درصد، سال پایه ۱۳۷۶)

شرح	۱۳۹۴	۱۳۹۴ بهار	۱۳۹۴ تابستان	۱۳۹۴ پاییز	۱۳۹۴ زمستان	سهم از GDP (درصد)	سهم در رشد
						۱۳۹۴	
هزینه مصرف نهایی خصوصی	۲,۵	۴,۰	-۰,۳	۲,۹	۳,۳	۶۹,۹	۱,۷۰
هزینه مصرف نهایی دولت	۷,۳	۷,۳	۷,۳	۷,۳	۷,۳	۹,۸	۰,۶۷
تشکیل سرمایه ثابت ناخالص	- ۱۵,۶	- ۱۰,۱	- ۱۴,۹	- ۱۹,۵	- ۱۷,۶	۲۱,۳	-۳,۹۶
تشکیل سرمایه در ماشین آلات	- ۱۵,۰	- ۷,۷	- ۱۶,۱	- ۱۷,۷	- ۱۸,۴	۱۲,۴	-۲,۲۱
تشکیل سرمایه در ساختمان	- ۱۶,۴	- ۱۳,۵	- ۱۳,۳	- ۲۱,۷	- ۱۶,۵	۸,۹	-۱,۷۵
خالص صادرات کالاها و خدمات	-	-	-	-	-	۱۵,۳	۵,۷۹
صادرات کالا و خدمات	۱۸,۳	۲۵,۹	۱۷,۵	۶,۵	۲۴,۲	۲۵,۵	۳,۹۷
واردات کالا و خدمات	- ۱۵,۰	- ۱۲,۸	- ۳۲,۴	۱۱,۳	- ۲۱,۰	۱۰,۲	۱,۸۲
تغییرات موجودی انبار و اشتباهات آماری	-	-	-	-	-	- ۱۶,۳	-۳,۲۳
محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	۱,۰	۰,۵	۱,۱	۰,۳	۲,۰	۱۰۰,۰	۱,۰۰

بررسی تولید ناخالص داخلی از سمت مخارج نیز نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۴، افزایش صادرات کالا و خدمات با رشد ۱۸,۳ درصدی در کنار کاهش ۱۵ درصدی میزان واردات، بیشترین سهم را در افزایش یک درصدی رشد اقتصادی داشته‌اند به طوریکه خالص صادرات کالا و خدمات با سهم حدود ۵,۸ واحد درصد تاثیر مثبت، بیشترین سهم را در رشد اقتصادی داشته است.

هزینه نهایی مصرف بخش خصوصی و دولت نیز به ترتیب با افزایش ۲,۵ و ۷,۳ درصدی مواجه بودند که هر کدام به ترتیب سهم حدود ۱,۷ و ۰,۷ واحد درصدی مثبت در رشد تولید ناخالص داخلی داشته‌اند.

با این حال تشکیل سرمایه ثابت ناخالص که یکی از شاخص‌های مهم در ارزیابی میزان سرمایه‌گذاری در کشور است با کاهش ۱۵,۶ درصدی مواجه بوده است که تاثیر حدود منفی ۴ واحد درصدی را بر روی نرخ رشد داشته است. سهم تشکیل سرمایه ثابت ناخالص طی سال‌های اخیر و در اثر رکود و تحریم‌های بین‌المللی به طور قابل توجهی کاهش داشته و از ۲۷,۷ درصد در سال ۱۳۸۸ (بر اساس آمار مرکز آمار)، به حدود ۲۱,۳ درصد در سال ۱۳۹۴ رسیده است.

با توجه به اینکه یکی از اهداف برنامه پنجم توسعه، رشد متوسط ۱۲ درصدی سرمایه‌گذاری در طول اجرای برنامه بوده است، به نظر می‌رسد تعمیق رکود و تحریم‌های بین‌المللی سبب کاهش جدی نرخ سرمایه‌گذاری شده و تحقق هدف مذکور را با مشکل جدی مواجه خواهد ساخت.

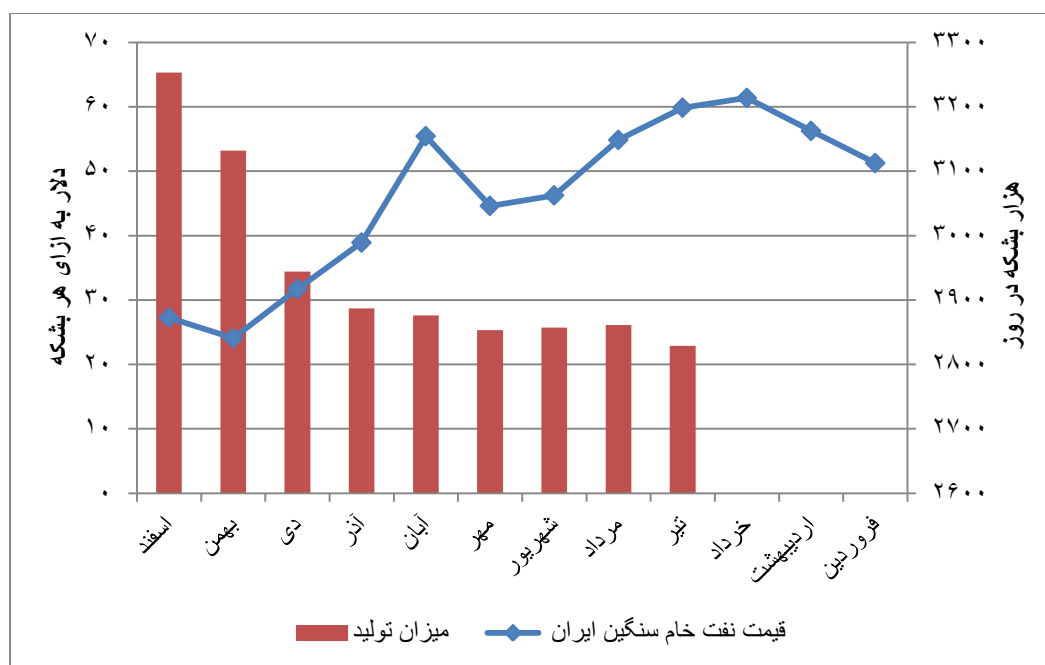
بخش نفت

همان گونه که در بخش قبلی گفته شد برخلاف گزارش بانک مرکزی که گروه نفت را شامل می‌شود، گزارش مرکز آمار فاقد گروه نفت می‌باشد و زیرگروه استخراج نفت و گاز طبیعی در گروه صنعت قرار گرفته است. با توجه به کاهش شدید قیمت نفت در پایان سال ۱۳۹۳ و ادامه این روند در سال ۱۳۹۴، درآمدهای نفتی ایران کاهش چشمگیری یافت و علی‌رغم افزایش تولید به خصوص با آغاز اجرایی شدن برجام که موجب رشد ۱۶,۵ درصدی این زیرگروه در سه ماهه چهارم سال ۱۳۹۴ گردید، اما کشور نتوانست به طور کامل از تاثیرات برجام منتفع گردد. همانطور که در نمودار ذیل نیز مشخص است با افزایش تولید کشور، قیمت نفت خام نیز به طور محسوسی رو به کاهش نهاد که علاوه بر مسائل مربوط به مازاد عرضه در

بازار جهانی، ارائه تخفیف از سوی ایران برای بدست آوردن مجدد بازارهای از دست رفته نیز در کاهش قیمت نفت خام ایران موثر بوده است. البته کارشناسان عوامل مختلفی را در کاهش قیمت نفت اثرگذار می‌دانند که مهمترین آنها عبارت از توسعه تولید نفت شیل^۱، وضعیت نامساعد اقتصادی بزرگ‌ترین اقتصادهای جهان نظیر چین و ژاپن و کشورهای اروپایی و در نتیجه پیش‌بینی کاهش سرعت رشد تقاضا، و سیاست عربستان برای کاهش قیمت نفت به جهت غیراقتصادی کردن استحصال نفت شیل و نیز اعمال فشار اقتصادی بر رقبای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای مانند ایران و روسیه می‌باشد.

نمودار شماره ۱: تولید و متوسط قیمت نفت خام ایران طی سال ۱۳۹۴

Source: OPEC Monthly Oil Market Report

^۱ . Shale Oil

بخش کشاورزی

ارزش افزوده بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۴ به حدود ۷۹,۱ تریلیون ریال (به قیمت سال پایه ۱۳۷۶) رسید که نسبت به سال پیش از آن، ۵,۴ درصد رشد نشان می‌دهد. در حال حاضر ارزش افزوده این بخش حدود ۱۲,۸ درصد تولید ناخالص داخلی می‌باشد. در سال ۱۳۹۴ گروه کشاورزی در تمام فصول دارای رشد مثبت بوده است، با این حال نقش بخش کشاورزی در ایجاد اشتغال و جذب نیروی انسانی طی دهه‌های اخیر همواره نزولی بوده و سهم شاغلین این بخش از ۲۵,۲ درصد در سال ۱۳۷۶ به ۱۸ درصد در سال ۱۳۹۴ کاهش نشان می‌دهد. این آمار نشان‌دهنده عقب ماندن بخش کشاورزی و خطری است که از این بابت اقتصاد کشور و محیط زیست را تهدید می‌نماید.

بخش صنعت

طی نه ماهه نخست سال ۹۴، تعداد پروانه‌های تاسیس با ۷ درصد کاهش نسبت به مدت مشابه سال قبل، به حدود ۱۰,۶۲۷ فقره رسیده است. میزان سرمایه مورد نیاز این مجوزها نیز حدود ۶ درصد کاهش داشته است. کاهش پروانه‌های تاسیس می‌تواند رکود و ناامیدی از خروج از آن را به خوبی نشان دهد البته با توجه به اینکه دریافت پروانه‌های تاسیس نسبت به پروانه‌های بهره‌برداری به مراتب آسانتر است، تعداد پروانه‌های تاسیس صنعتی چندان حاوی اطلاعات خاصی جهت تجزیه و تحلیل نیستند و تنها نشان دهنده خوشبینی نسبت به آینده می‌باشد.

پروانه‌های بهره‌برداری هم نسبت به مدت مشابه سال قبل به لحاظ تعداد ۱,۲ درصد کاهش و به لحاظ میزان سرمایه‌گذاری ۲۱ درصد افزایش نشان می‌دهند. کاهش پروانه‌های بهره‌برداری نیز وضعیت رکودی حاکم بر اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۴ را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۴: وضعیت پروانه‌های تاسیس و بهره‌برداری صادره در سه ماهه سوم سال ۱۳۹۴

شرح	تعداد			سرمایه‌گذاری (هزار میلیارد ریال)		
	نه ماهه ۱۳۹۳	نه ماهه ۱۳۹۴	رشد	نه ماهه ۱۳۹۳	نه ماهه ۱۳۹۴	رشد
پروانه تاسیس	۱۱,۴۴۱	۱۰,۶۲۷	-۷٪	۸۳۸,۳	۷۸۹,۷	-۶٪
پروانه بهره‌برداری	۳,۴۷۱	۳,۴۳۹	-۱,۲٪	۱۰۸,۴	۱۳۱,۳	۲۱٪

منبع: نماگرهای بانک مرکزی

بخش ساختمان

رشد ارزش افزوده بخش ساختمان طی سال ۱۳۹۴ به منفی ۱۶,۴ درصد رسید که نشان از رکود عمیق در این بخش می‌باشد و یکی از اصلی‌ترین عوامل کاهش رشد اقتصادی در سال مورد بررسی می‌باشد.

در سه ماهه سوم سال ۱۳۹۴، تعداد مجوزهای ساختمانی صادر شده در کل مناطق شهری در مجموع ۴ درصد نسبت به مدت مشابه سال قبل از آن کاهش داشته است. این کاهش در تهران ۵ درصد بوده است که در مقایسه با کاهش ۳۶,۲ درصدی سه ماهه نخست، جالب توجه است. این کاهش در شهرهای بزرگ ۱۲ درصد بوده است. شایان ذکر است که تعداد پروانده‌های ساختمانی در سایر مناطق شهری با رشدی ناچیز مواجه بوده است.

جدول شماره ۵: تعداد مجوزهای ساختمانی در مناطق شهری

تعداد پروانده‌های ساختمانی (فقره)			عنوان
رشد	سه ماهه سوم ۱۳۹۴	سه ماهه سوم ۱۳۹۳	
-۵٪	۱,۸	۱,۹	تهران
-۱۲٪	۵,۱	۵,۸	شهرهای بزرگ
۱٪	۱۳,۲	۱۳,۱	سایر مناطق شهری
-۴٪	۲۰	۲۰,۸	کل مناطق شهری

سرمایه‌گذاری در این بخش طی این سال به حدود ۱۴۹,۸ تریلیون ریال رسید که نسبت به مدت مشابه سال قبل، ۲۵ درصد کاهش نشان می‌دهد. این کاهش ناشی از کاهش ۴۲ و ۷۲ درصدی سرمایه‌گذاری به ترتیب در ساختمان‌های شروع شده و نیمه تمام می‌باشد.

جدول شماره ۶: سرمایه گذاری بر حسب مراحل ساخت (ارقام سرمایه گذاری به هزار میلیارد ریال)

منطقه/سال	سه ماهه سوم ۱۳۹۳	سه ماهه سوم ۱۳۹۴	تغییر
شروع شده	۴۷,۴	۲۷,۵	-۴۲٪
نیمه تمام	۱۱۱,۱	۳۱,۵	-۷۲٪
تکمیل شده	۴۱,۳	۹۰,۸	۱۲۰٪
کل	۱۹۹,۸	۱۴۹,۸	-۲۵٪

اشتغال

بر اساس گزارش مرکز آمار ایران، نرخ بیکاری در سال ۱۳۹۴ اندکی نسبت به سال ۱۳۹۳ افزایش یافت. و به طور متوسط از ۱۰,۶ درصد در سال ۱۳۹۳ به ۱۱ درصد در سال ۱۳۹۴ رسید. نرخ بیکاری فصلی نیز از ۱۱,۵ درصد در زمستان ۱۳۹۳ به ۱۱,۸ درصد در زمستان سال ۱۳۹۴ افزایش یافت.

البته باید توجه داشت طی چند سال اخیر، آمار بیکاری ارائه شده از طرف مرکز آمار ایران به کرات مورد تردید و ایراد کارشناسان قرار گرفته است زیرا ارقام رسمی اعلام شده به عنوان نرخ بیکاری، غالباً با دیگر نماگرهای اقتصادی، به خصوص رشد تولید ناخالص داخلی، هماهنگی ندارد. در سال ۱۳۹۱ نیز، علی رغم شرایط رکود تورمی و رشد اقتصادی منفی تکان دهنده (۵,۸- درصد)، نرخ بیکاری بر اساس گزارش مرکز آمار اندکی کاهش یافته بود؛ در حالی که تحت شرایط رکود تورمی و بنا به گزارش مراکز رسمی، بسیاری از بنگاههای اقتصادی دست به تعدیل نیرو زده و یا تعطیل شده بودند.

مرکز آمار اعلام نموده است بر اساس تعاریف سازمان بین المللی کار گزارش های خود را تهیه و تنظیم می نماید، اما در حال حاضر مواردی وجود دارد که از نظر اقتصادی فاقد توجیه به نظر می رسد، مانند تعریف شاغل بر اساس حداقل یک ساعت کار در هفته، شاغل شمردن دانشجویان و در نظر گرفتن جمعیت ۱۰ سال به بالا به عنوان جمعیت فعال. اخیراً مرکز آمار برای اولین بار بعد از سال ۱۳۸۴، نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ سال و بیشتر را اعلام کرده است. جالب توجه آن که نرخ بیکاری

اعلام شده برای جمعیت ۱۵ سال و بیشتر با نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ سال و بیشتر هیچ تفاوتی ندارد که صحت این آمار را با تردید مواجه می‌سازد.

جدول شماره ۷: نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر در دوره ۱۳۸۴-۱۳۹۴ (درصد)

سال	بهار	تابستان	پاییز	زمستان	متوسط بیکاری سالانه
۱۳۸۴	۱۱,۹	۱۰,۹	۱۰,۹	۱۲,۱	۱۱,۵
۱۳۸۵	۱۱,۱	۱۰,۲	۱۱,۲	۱۲,۱	۱۱,۲
۱۳۸۶	۱۱	۹,۹	۹,۸	۱۱,۹	۱۰,۶
۱۳۸۷	۹,۶	۱۰,۲	۹,۵	۱۲,۵	۱۰,۵
۱۳۸۸	۱۱,۱	۱۱,۳	۱۱,۲	۱۴,۱	۱۱,۲
۱۳۸۹	۱۳,۵	۱۳,۶	۱۲,۱	۱۴,۶	۱۳,۵
۱۳۹۰	۱۲,۳	۱۱,۱	۱۱,۸	۱۴,۱	۱۲,۳
۱۳۹۱	۱۲,۹	۱۲,۴	۱۱,۲	۱۲,۴	۱۲,۲
۱۳۹۲	۱۰,۶	۱۰,۴	۱۰,۳	۱۰,۵	۱۰,۴
۱۳۹۳	۱۰,۷	۹,۵	۱۰,۵	۱۱,۵	۱۰,۶
۱۳۹۴	۱۰,۸	۱۰,۹	۱۰,۷	۱۱,۸	۱۱

منبع: مرکز آمار ایران،

نکته: روش نمونه‌گیری و تعاریف از سال ۱۳۸۴ به بعد تغییر نموده است.

نرخ بیکاری جوانان در سال ۹۴ نیز نسبت به سالهای پیش از آن افزایش نشان می‌دهد و همچنان نرخ بیکاری جوانان تا دو و نیم برابر نرخ بیکاری کل است. این موضوع نشان می‌دهد هنوز از نظر اشتغال در منطقه بحران‌زا قرار داریم. جدول شماره (۷)، نرخ بیکاری جوانان در سه سال گذشته را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۸: نرخ بیکاری جوانان (درصد)

سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
جوانان ۱۵-۲۴ ساله	۲۴	۲۵,۲	۲۶,۱
جوانان ۱۵-۲۹ ساله	۲۱,۲	۲۱,۹	۲۳,۳
نرخ بیکاری کل	۱۰,۴	۱۰,۶	۱۱

منبع: مرکز آمار ایران

سهم بخش‌های مختلف اقتصادی در اشتغال طی سالهای گذشته تغییرات قابل ملاحظه ای داشته است. برای مثال سهم کشاورزی از اشتغال طی چهار سال گذشته از ۱۹,۴ درصد با ۱,۴ واحد درصد کاهش به ۱۸ درصد رسیده است. جدول زیر سهم بخش‌های اقتصادی از اشتغال کشور طی سال های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴ را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۹: سهم بخش‌های اقتصادی از اشتغال (به درصد)

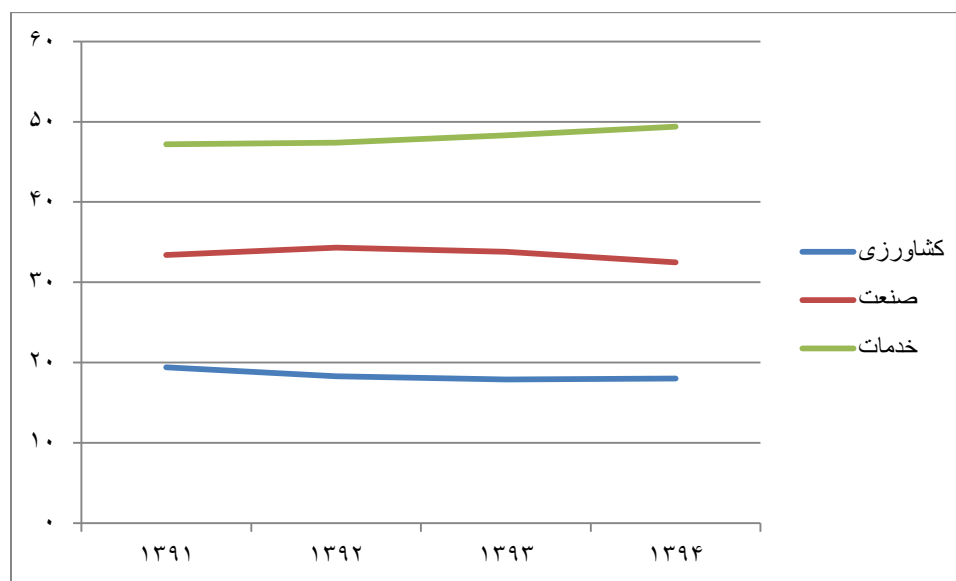
بخش اقتصادی / سال	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
کشاورزی	۱۹,۴	۱۸,۳	۱۷,۹	۱۸
صنعت	۳۳,۴	۳۴,۳	۳۳,۸	۳۲,۵
خدمات	۴۷,۲	۴۷,۴	۴۸,۳	۴۹,۴

منبع: مرکز آمار ایران

در حالی که سهم بخش خدمات با ۲,۱ واحد درصد افزایش از ۴۷,۲ درصد به ۴۹,۴ درصد رسیده است. نمودار زیر روند سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از اشتغال طی چهار سال گذشته را نشان می‌دهد:

نمودار شماره ۲: روند سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از اشتغال (به درصد)

وضع مالی دولت

بر اساس گزارش بانک مرکزی، طی سال ۱۳۹۴، کل درآمدهای دولت به ۱۷۹۷,۳ تریلیون ریال رسید که نسبت به مدت مشابه سال قبل از آن ۱۲ درصد رشد یافته است. هزینه‌های دولت نیز در این مدت به حدود ۱۹۹۳,۶ تریلیون ریال رسید که نسبت به سال گذشته ۱۵ درصد افزایش نشان می‌دهد.

بر این اساس کسری بودجه دولت طی مدت مذکور برابر ۱۹۶,۳ تریلیون ریال بوده است که نسبت به سال قبل، ۵۳ درصد افزایش یافته است. به این ترتیب با توجه نرخ تورم ۱۱,۹ درصدی در پایان سال ۹۴، نرخ رشد درآمدهای دولت تقریباً نزدیک به نرخ تورم، نرخ رشد هزینه‌های دولت بیش از نرخ تورم و نرخ رشد کسری بودجه بسیار بالاتر آن بوده است.

نکته مهم در خصوص وضعیت مالی دولت در سال ۱۳۹۴ آن است که دولت در لایحه بودجه ۱۳۹۴ قیمت هر بشکه نفت را ۷۴ دلار در نظر گرفت، ولی در زمان بررسی لایحه، قیمت نفت کاهش یافت، بنابراین مجلس برای اولین بار به جای وارد شدن به مسأله قیمت نفت، صادرات و ارز، موضوع دو سقفی بودن قانون بودجه را مطرح نمود. به طوری که فرض بر این بود که رقمی معادل ۵۳۰ هزار میلیارد ریال درآمد حاصل از صادرات نفت خام برای دولت در نظر گرفته شود و در صورت دستیابی به ارقام مازاد، دولت می‌تواند به میزان ۱۶۰ هزار میلیارد ریال را در شش ماهه دوم استفاده نماید که با توجه به برداشته شدن تحریم‌ها و افزایش تولید و صادرات و همچنین دریافت بخشی از مبلغ فروش نفت متعلق به دولت بابت

فروش از قبل نفت به برخی کشورها، دولت مبلغی در حدود ۱۳۳ تریلیون ریال را با عنوان «مازاد منابع ارزی ناشی از افزایش قیمت و مقدار صادرات نفت» در اسفند ماه سال ۱۳۹۴ به درآمدهای خود اضافه نموده است ولی با این حال ارقام را بر اساس تحقق سقف نخست آورده است. در سال ۱۳۹۳ برای نخستین بار سهم درآمدهای مالیاتی از سهم نفت سبقت گرفت که این مهم در سال ۱۳۹۴ نیز ادامه یافت و می‌تواند نشان از تلاش دولت برای کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی باشد. رشد ۵۰ درصدی درآمدهای مالیاتی در سال ۹۳ گواه این ادعاست.

جدول شماره ۱۰: وضعیت مالی دولت در سال ۱۳۹۴

شرح	عملکرد دوازده ماهه (تریلیون ریال)			سهم		رشد		درصد تحقق		
	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۹۲/۹۳	۹۳/۹۴	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
درآمدهای دولت	درآمدهای مالیاتی	۷۰۹۶۵۱٫۹	۷۹۱۸۹۰٫۵	%۴۴٫۱	%۴۴٫۱	%۴۴	%۱۲	%۸۸	%۱۰۱	%۹۰
	درآمد نفتی	۶۰۹٫۴۰۰٫۰	۶۲۹٫۲۰۶٫۳	%۳۹٫۱	%۳۷٫۳	%۳	%۷	%۹۶	%۸۱	%۱۱۹
	درآمد حاصل از فروش اموال	۲۶۶۶٫۶	۲٫۷۰۰٫۹	%۰٫۲	%۰٫۲	%۱	%۱۹	%۴	%۱۳	%۱۲
	سایر درآمدها	۲۲۳٫۱۳۴٫۵	۲۶۷٫۹۴۱٫۸	%۱۶٫۶	%۱۸٫۵	%۲۰	%۲۴	%۶۵	%۸۹	%۸۲
	مجموع	۱٫۳۲۹٫۴۵۰٫۶	۱٫۶۰۹٫۵۰۰٫۹	%۱۰۰	%۱۰۰	%۲۱	%۱۲	%۸۳	%۸۹	%۹۶
هزینه‌های دولت	هزینه‌های جاری	۱٫۱۹۷٫۶۴۶٫۹	۱٫۴۳۸٫۳۱۶٫۰	%۸۲٫۸	%۸۵٫۶	%۲۰	%۱۹	%۹۳	%۹۶	%۱۰۵
	هزینه‌های عمرانی	۲۲۰٫۱۵۷٫۲	۲۹۹٫۵۰۰٫۱	%۱۷٫۲	%۱۳٫۹	%۳۶	%۸-	%۳۹	%۷۳	%۵۸
	تنخواه گردان‌ها	۰٫۰	۹٫۷۵۲٫۰	%۰٫۰	%۰٫۵	**	**	*	*	*
	جمع	۱٫۴۱۷٫۸۰۴٫۱	۱٫۷۳۷٫۸۱۶٫۱	%۱۰۰	%۱۰۰	%۲۳	%۱۵	%۷۷	%۹۱	%۹۴
تراز مالی	واگذاری دارایی مالی	۱۴۷٫۳۲۳٫۱	۱۷۳٫۷۴۲٫۹	**	**	%۱۸	%۲۶	%۳۰	%۵۶	%۶۳
	تملك دارایی مالی	۵۸٫۹۶۹٫۶	۴۵٫۴۲۷٫۷	**	**	%۲۳-	%۴۸-	%۲۳	%۲۲	%۲۴
	خالص واگذاری دارایی مالی	۸۸٫۳۵۳٫۵	۱۲۸٫۳۱۵٫۲	**	**	%۴۵	%۵۳	%۳۷	%۱۲۴	%۷۸
کسری بودجه	تراز عملیاتی	-۴۸۰٫۲۶۲٫۹	-۴۶۰٫۷۲۲٫۳	**	**	%۴	%۲۹-	%۱۲۸	%۹۴	%۱۷۴
	تراز سرمایه‌ای	۳۹۱٫۹۰۹٫۴	۳۳۲٫۴۰۷٫۱	**	**	%۱۵-	%۱۹	%۵۴۳	%۹۱	%۴۳۶
	جمع	-۸۸٫۳۵۳٫۵	-۱۲۸٫۳۱۵٫۲	**	**	%۴۵-	%۵۳-	%۲۹	%۱۰۳	%۷۸

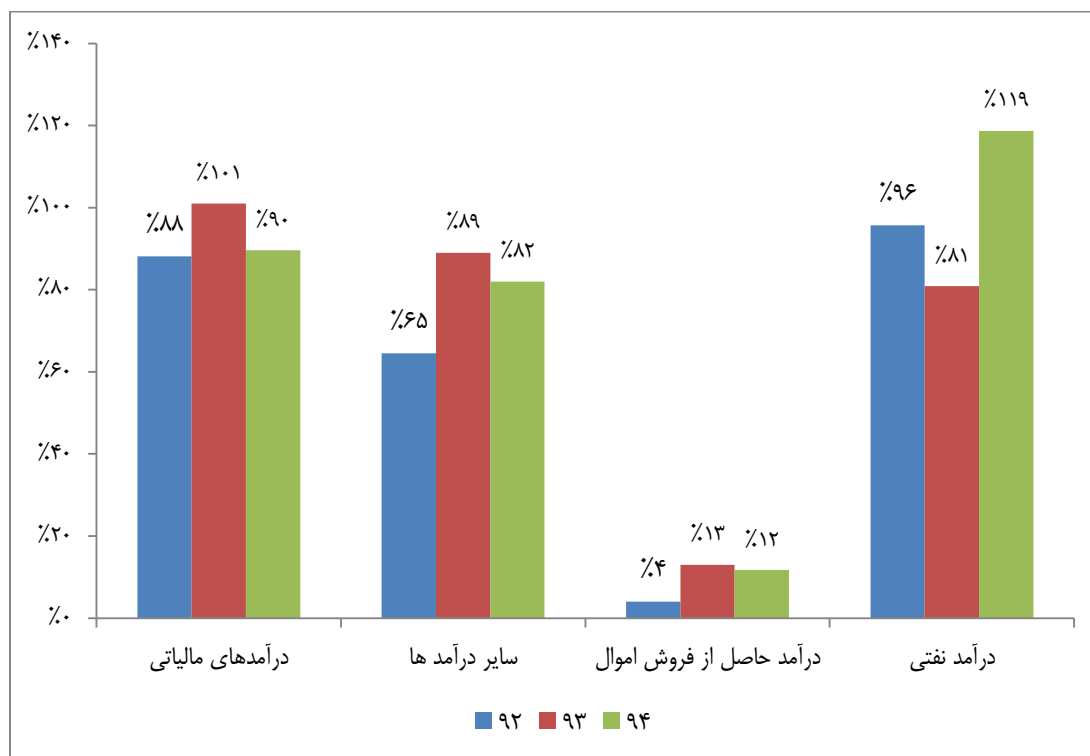
منبع: بانک مرکزی به نقل از وزارت امور اقتصادی و دارایی.

درآمدها

از مجموع ۱۷۹۷,۳ تریلیون ریال درآمد دولت طی سال ۱۳۹۴، درآمد نفت با ۶۷۰,۳ تریلیون ریال، ۳۷,۳ درصد، درآمد مالیاتی با ۷۹۱,۹ تریلیون ریال، ۴۴,۱ درصد، سایر درآمدها (سود عملکرد شرکت‌های دولتی) با ۳۳۱,۹ تریلیون ریال، ۱۸,۵ درصد، و درآمد حاصل از فروش اموال منقول و غیرمنقول با ۳,۲ تریلیون ریال ۰,۲ درصد از کل درآمدهای دولت را تشکیل داده‌اند. در نمودار زیر درصد تحقق درآمدها و هزینه‌های دولت نسبت به ارقام مصوب بودجه، طی دوره ۱۳۹۲-۱۳۹۴ آمده است. همان گونه که قابل ملاحظه می‌باشد تحقق درآمدهای دولت در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است که بخش عمده این امر به علت افزایش تحقق درآمدهای نفتی علی‌رغم کاهش تحقق مابقی درآمدهای دولت می‌باشد.

نمودار شماره ۳: درصد تحقق درآمدهای دولت نسبت به بودجه مصوب طی سه سال اخیر (ارقام یازده ماهه)

منبع: بانک مرکزی به نقل از وزارت امور اقتصادی و دارایی.

درآمد نفت و گاز

بر اساس گزارش بانک مرکزی، درآمد حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی طی سال ۱۳۹۴ برابر ۶۷۰,۳ تریلیون ریال بوده است که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۷ درصد افزایش نشان می‌دهد. به نظر می‌رسد این افزایش درآمد بابت اجرایی شدن برجام و کاهش تحریم‌ها باشد که سبب افزایش تولید و صادرات کشور در ماه‌های پایانی سال گردید، علاوه بر این دریافت بخشی از مطالبات دولت از سایر کشورها از بابت فروش نفت که در زمان تحریم‌ها امکان انتقال به کشور را نداشت نیز در افزایش درآمد نفت و گاز کشور موثر بوده است. همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شده بود، مجلس بدون توجه به میزان فروش و صادرات و نیز قیمت نفت اقدام به تعیین سقف برای درآمد نفتی دولت در سال ۱۳۹۴ نموده بود. با توجه به اینکه سقف نخست بابت درآمد حاصل از صادرات نفت خام برای دولت معادل ۵۳۰ هزار میلیارد ریال در نظر گرفته شده بود، محاسبات نشان می‌دهد که این رقم با توجه به متوسط نرخ ارز ۲۸۵۰۰ ریال، متوسط میزان صادرات ۱,۴ میلیون بشکه در روز و متوسط قیمت نفت هر بشکه ۵۵ دلار برآورد شده بود، که در حال حاضر با توجه به عملکرد سال ۹۴ و علی‌رغم کاهش شدید قیمت نفت به خصوص در دوماه پایانی سال که قیمت هر بشکه نفت خام سنگین ایران به کمتر از ۳۰ دلار رسید، با این حال به دلیل افزایش تولید و نیز دریافت مطالبات قبلی، میزان تحقق درآمدهای نفتی ۱۱۹٪ می‌باشد.

مالیات‌ها

بر اساس گزارش بانک مرکزی، کل درآمدهای مالیاتی دولت طی دوازده ماهه نخست سال ۱۳۹۴ معادل ۷۹۱ تریلیون ریال بوده است که حدود ۹۰ درصد رقم پیش‌بینی شده بودجه می‌باشد. این رقم نسبت به سال ۱۳۹۳، معادل ۱۲ درصد افزایش نشان می‌دهد. باید توجه داشت که قاعدتاً رشد درآمدهای مالیاتی باید از نرخ متوسط تورم بیشتر باشد، مگر هنگامی که رشد تولید ناخالص داخلی منفی باشد یا نرخ‌های مالیاتی تغییر کرده باشند. در سال ۱۳۹۴ رشد درآمدهای مالیاتی اندکی بیش از نرخ متوسط تورم بوده است.

مالیات‌های مستقیم

طی سال ۱۳۹۴، در بخش "مالیات‌های مستقیم" ۴۲۹,۶ تریلیون ریال وصول گردید که نسبت به هدف بودجه، ۹۸ درصد تحقق داشت. این رقم نسبت به عملکرد سال قبل با ۱۹,۶ درصد افزایش مواجه شده است که حدود ۷,۷ واحد درصد بیشتر از نرخ متوسط تورم می‌باشد.

عملکرد سر فصل "مالیات بر درآمد" طی سال ۱۳۹۴ برابر ۱۱۷,۸ تریلیون ریال بوده است که نسبت به هدف بودجه ۱۰۲ درصد تحقق نشان می‌دهد. این رقم نسبت به عملکرد سال قبل، حدود ۲۵,۳ درصد رشد یافته است.

عملکرد "مالیات اشخاص حقوقی" (مالیات بر شرکت‌ها) طی دوره مذکور ۲۸۷,۶ تریلیون ریال بود که نسبت به عملکرد مدت مشابه سال قبل، ۱۹,۸ درصد افزایش و نسبت به هدف بودجه، ۹۶ درصد تحقق داشته است.

وصولی "مالیات بر ثروت" در سال ۹۴ به ۲۴,۱ تریلیون ریال رسید که نسبت به هدف بودجه ۱۰۳ درصد تحقق داشته است. عملکرد این پایه مالیاتی نسبت به مدت مشابه سال قبل، -۳,۸ درصد کاهش نشان می‌دهد.

مالیات‌های غیرمستقیم

در بخش "مالیات‌های غیرمستقیم" نیز ۳۶۲,۲ تریلیون ریال طی دوره مورد بررسی وصول گردید که نسبت به هدف بودجه، ۸۱ درصد تحقق دارد و در مقایسه با عملکرد سال گذشته ۳,۴ درصد افزایش داشته است

"مالیات بر کالا و خدمات" مشتمل بر مالیات بر ارزش افزوده، مالیات بر فروش فرآورده‌های نفتی، دو درصد سایر کالاها (معوقه قانون تجمیع عوارض)، و مالیات بر فروش سیگار است. اجزای عمده این پایه مالیاتی، دو بخش مالیات بر فروش فرآورده‌های نفتی عوارض خروج مسافر از مرزهای کشور، مالیات بر نقل و انتقال و شماره گذاری خودرو و مالیات بر ارزش افزوده می‌باشد. طی سال ۱۳۹۴، حدود ۲۴۶,۷ تریلیون ریال مالیات در این بخش وصول گردید که نسبت به مدت مشابه سال گذشته، ۱۳,۷ درصد افزایش یافته است. بخش عمده این افزایش به دلیل افزایش قابل ملاحظه حجم وصولی مالیات بر ارزش افزوده (VAT) می‌باشد.

حجم وصولی "مالیات بر ارزش افزوده" به عنوان مهم‌ترین بخش مالیات بر کالا و خدمات، طی مدت مذکور به ۱۹۷,۴ تریلیون ریال رسید که نسبت به هدف بودجه ۷۹ درصد محقق شده و نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۸,۲ درصد رشد داشته است. در سال ۱۳۹۴، نرخ مالیات بر ارزش افزوده به نه درصد افزایش یافت. بر اساس تبصره ۲ ماده ۱۱۷ قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، هر سال باید یک درصد به نرخ مالیات بر ارزش افزوده اضافه شود. به نظر می‌رسد علی‌رغم مخالفت‌های اولیه با اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده، عملکرد سازمان امور مالیاتی کشور در وصول این پایه مالیاتی طی چهار سال اخیر مثبت بوده است. بر اساس آمار رسمی منتشر شده، حجم وصولی این پایه

مالیاتی از ۳۲ تریلیون ریال در سال ۱۳۹۰ به بیش از ۱۹۷,۴ تریلیون ریال در سال ۱۳۹۴ رسیده است. این پایه مالیاتی علاوه بر اهمیت روزافزون مالیاتی آن، سبب افزایش شفافیت در نظام اقتصادی می‌گردد.

"مالیات بر واردات" نیز یک جزء مهم مالیات غیرمستقیم است که طی سال ۱۳۹۴، حدود ۱۱۵,۵ تریلیون ریال در این بخش وصول شده است. این رقم نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۳,۴ درصد کاهش نشان می‌دهد و نسبت به بودجه مصوب ۸۴ درصد تحقق یافته است. وصولی این پایه مالیاتی تابع وضعیت تجاری و ارزی کشور است، که کاهش آن بر اثر کاهش میزان واردات در سال ۱۳۹۴ بوده است.

جدول شماره ۱۱: درآمدهای مالیاتی به تفکیک اجزا در سالهای ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۴ (تریلیون ریال)

شرح	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	رشد به ۹۳	سهم ۹۴	مصوب ۱۳۹۴	درصد تحقق
مالیات اشخاص حقوقی	۱۷۹,۹	۲۴۰	۲۸۷,۶	۱۹,۸۳٪	۳۶,۳۰٪	۲۹۸,۹	۹۶٪
مالیات بر درآمد	۷۶,۱	۹۴	۱۱۷,۸	۲۵,۳۲٪	۱۴,۹۰٪	۱۱۵,۹	۱۰۲٪
مالیات بر ثروت	۲۱,۸	۲۵,۱	۲۴,۱	-۳,۹۸٪	۳,۱۰٪	۲۳,۵	۱۰۳٪
مالیات مستقیم	۲۷۷,۸	۳۵۹,۱	۴۲۹,۵	۱۹,۶۰٪	۵۴,۳۰٪	۴۳۸,۳	۹۸٪
مالیات بر واردات	۸۰,۳	۱۳۳,۴	۱۱۵,۵	-۱۳,۴۲٪	۱۴,۶۰٪	۱۳۷,۳	۸۴٪
کالا و خدمات	۱۰۳,۲	۱۶۷	۱۹۷,۴	۱۸,۲۰٪	۲۴,۸۰٪	۲۴۸,۵	۷۹٪
ارزش افزوده							
سایر مالیات کالا و خدمات	۳۲,۷	۵۰	۴۹,۳	-۱,۴۰٪	۶,۳۰٪	۵۹,۷	۸۳٪
مالیات غیرمستقیم	۲۱۶,۲	۳۵۰,۴	۳۶۲,۲	۳,۳۷٪	۴۵,۷۰٪	۴۴۵,۵	۸۱٪
کل	۴۹۴	۷۰۹,۵	۷۹۱,۷	۱۱,۵۹٪	۱۰۰٪	۸۸۳,۸	۹۰٪

منبع: بانک مرکزی به نقل از وزارت امور اقتصادی و دارایی.

هزینه‌ها

رقم کل هزینه‌های دولت در سال ۱۳۹۴ به ۱۹۹۳,۶ تریلیون ریال رسید که ۸۵,۶ درصد آن را هزینه‌های جاری ("اعتبارات هزینه‌ای")، ۱۳,۹ درصد آن را هزینه‌های عمرانی ("تملک دارایی‌های سرمایه‌ای") و حدود ۰,۵ درصد آن را تنخواه گردان ها تشکیل داده است. هزینه جاری دولت طی دوره مذکور به ۱۷۰۶ تریلیون ریال رسید که در مقایسه با دوره مشابه سال گذشته ۱۹ درصد رشد یافت و در مقایسه با هدف بودجه ۱۰۵ درصد تحقق نشان می‌دهد.

هزینه‌های عمرانی طی مدت مذکور به ۲۷۶ تریلیون ریال رسید که معادل ۵۸ درصد بودجه مصوب بود، ولی نسبت به عملکرد سال قبل ۱۵ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

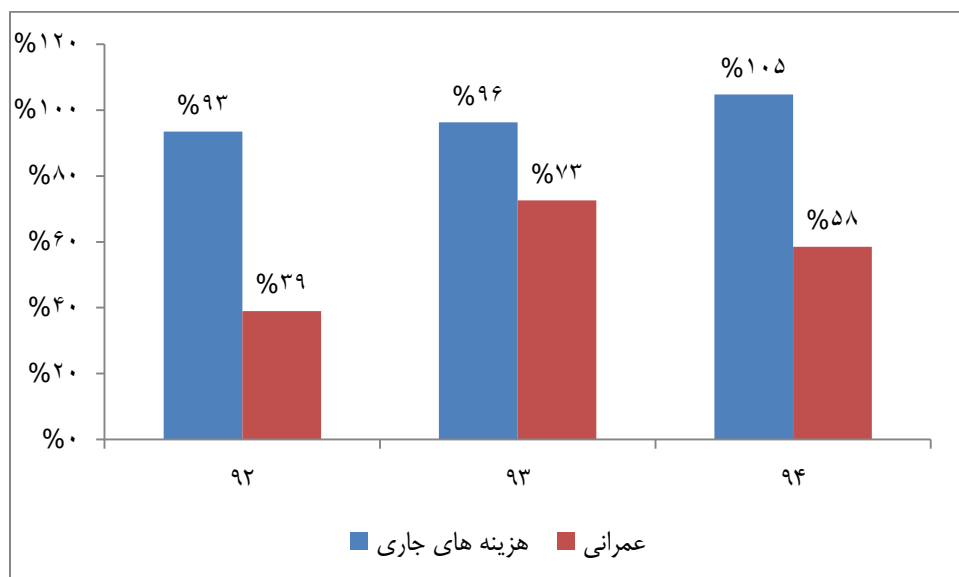

طی چهار سال اخیر (به خصوص در سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲) عملکرد هزینه‌های عمرانی به صورت بی‌سابقه‌ای تقلیل یافته است. علت اصلی این امر هزینه‌کرد بخشی از بودجه عمرانی در سایر فصل‌ها (به‌ویژه پرداخت نقدی یارانه‌ها) بوده است و همچنین کاهش شدید درآمدهای نفتی دولت به دلیل تحریم‌ها و کاهش قیمت نفت بوده است.

کاهش هزینه‌های عمرانی به معنای عدم سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و امور زیربنایی است که آسیب‌های جدی به سایر بخش‌های اقتصادی وارد می‌آورد و عواقب آن گریبان‌گیر آیندگان خواهد گردید و اصلاح آن طی سال‌ها و دهه‌ها انجام‌پذیر خواهد بود.

درصد تحقق هزینه‌های دولت طی سه سال اخیر در نمودار زیر آمده است. بر این اساس، طی مدت مذکور بین ۹۳ تا ۱۰۵ درصد رقم هزینه‌های جاری مصوب در بودجه تحقق یافته است؛ در حالی که این رقم در هزینه‌های عمرانی طی همین مدت به ترتیب برابر ۳۹، ۷۳ و ۵۸ درصد بوده است.

نمودار شماره ۴: درصد تحقق هزینه‌های جاری و عمرانی نسبت به بودجه مصوب طی سه سال اخیر

منبع: بانک مرکزی

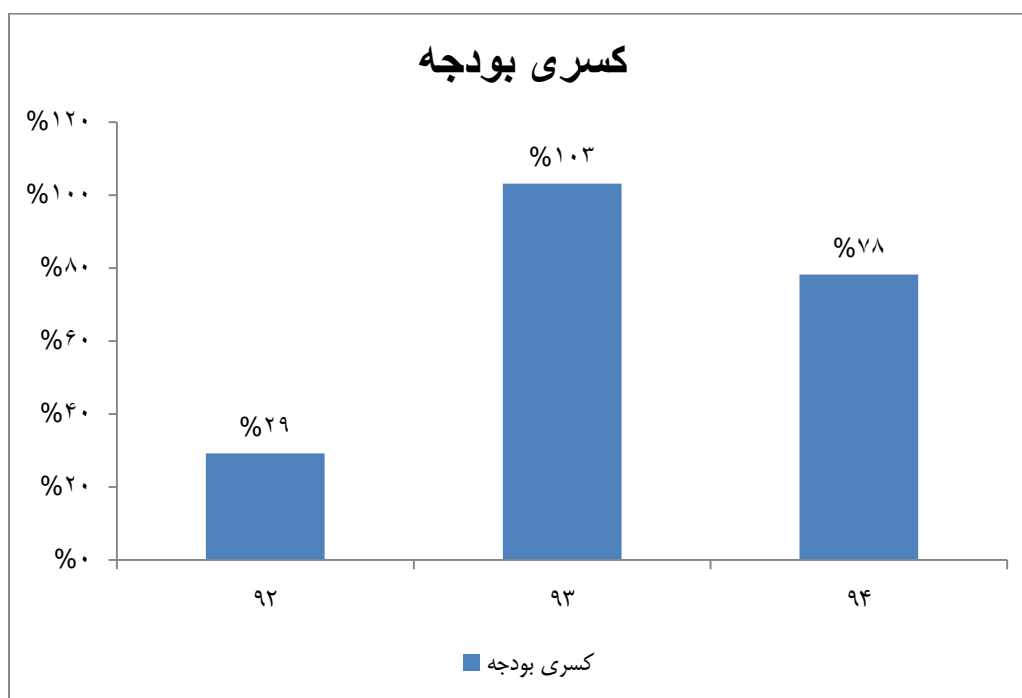

کسری بودجه

همان گونه که در ابتدای این بخش عنوان گردید کسری بودجه دولت در سال ۱۳۹۴، حدود ۱۹۶,۳ تریلیون ریال بوده است که حدود ۷۸ درصد رقم مصوب کسری بودجه (علمیاتی و سرمایه ای) است و نسبت به سال گذشته، ۵۳ درصد افزایش نشان می‌دهد.

به هر حال در اهمیت اثر تورمی این کسر بودجه تردیدی نیست، ولی نحوه تأمین مالی آن نقش تعیین‌کننده‌ای در ارزیابی آثار اقتصادی آن دارد. برای دوره مورد بررسی، آماری در خصوص نحوه تأمین کسری بودجه در سال ۱۳۹۴ منتشر نشده است و بنابراین علی‌رغم اهمیت این موضوع، نمی‌توان در خصوص پیامدهای آن اظهار نظر جدی نمود. در سال مورد گزارش، اثر تورمی شدید تأمین کسری بودجه از طریق استقراض از بانک مرکزی و لزوم اجتناب از آن مورد توجه جدی مقامات اقتصادی بوده است و به نظر می‌رسد از این طریق تأمین منابع مالی صورت نگرفته باشد.

نمودار شماره ۵: مقایسه کسری بودجه محقق شده نسبت به رقم مصوب آن طی سه سال اخیر

خصوصی سازی

برای مشخص شدن روند فعالیت سازمان خصوصی سازی به بررسی عملکرد این سازمان از ابتدای سال ۱۳۸۰ تا پایان سال ۱۳۹۴ می پردازیم. بر اساس آمار ارائه شده در سایت سازمان خصوصی سازی تا پایان سال ۱۳۹۴ در حدود ۱۶۱۶ تریلیون ریال سهام (به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰) واگذار شده است که از این میزان ۵۲,۷٪ واگذاری ها (معادل ۸۵۲,۲ تریلیون ریال) می باشد از بابت فروش سهام یا دارایی بوده است، ۱۷,۴٪ (حدود ۲۸۰,۹ تریلیون ریال) بابت رد دیون دولت بوده است، و ۲۹,۹٪ (معادل ۴۸۳,۴ تریلیون ریال) نیز در قالب طرح سهام عدالت واگذار شده است.

با توجه به جدول ذیل در بین این سال ها، سال ۱۳۹۲ را می توان سال طلایی سازمان خصوصی سازی عنوان نمود زیرا که در حدود ۱۵,۷٪ واگذاری ها در این سال انجام شده است، که غالب این واگذاری ها یعنی سهم ۱۰,۵ درصدی آن توسط در شش ماهه دوم این سال صورت پذیرفته است. با این حال در سال ۱۳۹۳ و سال ۱۳۹۴ روند واگذاری کند شده و در این دو سال تنها به ترتیب ۱,۶٪ و ۱,۱٪ واگذاری ها انجام گرفته است.

در سال ۱۳۹۴ سهام یا دارایی ۴۸ بنگاه به ارزش ۱۷۶۸ میلیارد ریال (۳۶۸۰۰ میلیارد ریال به قیمت جاری) واگذار گردید که از این تعداد ۴ بنگاه به ارزش ۳۴۱۱ میلیارد ریال (۷۱۲۹ میلیارد ریال به قیمت جاری) به دلیل بدهی دولت به صندوق بازنشستگی فولاد به این صندوق اختصاص یافت و مابقی به صورت رقابتی واگذار شد.

جدول شماره ۱۲: عملکرد مقایسه ای واگذاری های سازمان خصوصی سازی در دولت یازدهم و قبل از آن به تفکیک سال (میلیارد ریال)

عنوان	نوع واگذاری	۱۳۸۰-۱۳۹۲/۰۶/۳۱	شش ماهه دوم ۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	کل	سهم (درصد)
عرضه و فروش سهام یا دارائی به عموم متقاضیان	اختصاص منابع حاصل از فروش به درآمد عمومی کشور	۶۱۳,۵۴۸	۷۷,۴۵۴	۲۰,۴۰۹	۱۴,۱۹۷	۷۲۵,۶۰۸	۴۴,۹٪
	اختصاص منابع حاصل از فروش به ذینفعان (طلبکاران از دولت و سایر افراد)	۱۱۰,۵۳۹	۱۲,۵۳۳	۳,۵۰۶	۰	۱۲۶,۵۷۸	۷,۸٪
	جمع	۷۲۴,۰۸۷	۸۹,۹۸۷	۲۳,۹۱۵	۱۴,۱۹۷	۸۵۲,۱۸۶	۵۲,۷٪
واگذاری سهام یا دارائی به شیوه انتقال مستقیم به ذینفعان	انتقال سهام یا دارائی به اشخاص حقیقی و حقوقی طلبکار از دولت	۲۰۳,۹۵۳	۷۳,۵۱۷	۰	۳,۴۱۱	۲۸۰,۸۸۱	۱۷,۴٪
	انتقال مستقیم سهام یا دارائی بابت سهام عدالت	۴۷۵,۶۸۴	۶,۴۲۹	۱,۲۵۸	۰	۴۸۳,۳۷۱	۲۹,۹٪
	جمع	۶۷۹,۶۳۶	۷۹,۹۴۷	۱,۲۵۸	۳,۴۱۱	۷۶۴,۲۵۲	۴۷,۳٪
کل	جمع کل	۱,۴۰۳,۷۲۳	۱۶۹,۹۳۴	۲۵,۱۷۳	۱۷,۶۰۸	۱,۶۱۶,۴۳۸	۱۰۰٪
	سهم (درصد)	۸۶,۸٪	۱۰,۵٪	۱,۶٪	۱,۱٪	۱۰۰٪	

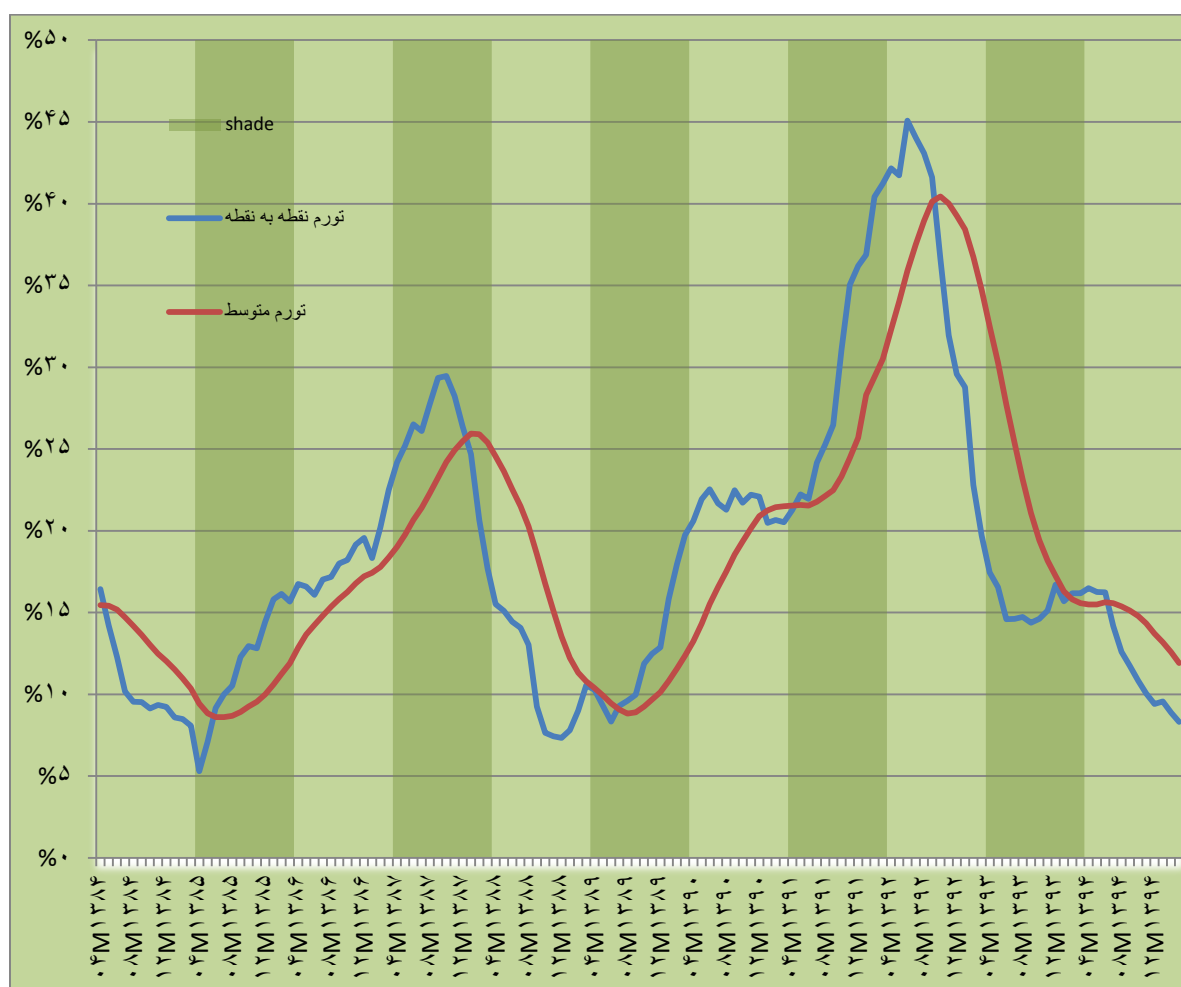
روند قیمت ها

متوسط تغییرات شاخص کل در دوازده ماهه منتهی به اسفند ماه سال ۱۳۹۴ نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۱,۹ درصد بوده است، که نسبت به متوسط تورم سال پیش از آن (۱۵,۶ درصد) ۳,۷ واحد درصد کاهش داشته است.

تورم نقطه به نقطه در اسفند ماه ۱۳۹۴ به ۸,۳ درصد رسید، که نسبت به تورم اسفند ماه سال پیش از آن (۱۶,۲ درصد)، تقریباً نصف شده است.

در اسفند ماه ۱۳۹۴، شاخص کل (بر مبنای ۱۰۰=۱۳۹۰) عدد ۲۳۴,۸ را نشان می دهد که نسبت به ماه از آن قبل تنها ۰,۷ درصد افزایش داشته است.

نمودار شماره ۶: تورم نقطه به نقطه و متوسط طی ده سال گذشته

منبع: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

سبد مصرفی خانوار

مسکن کالایی بادوام است و در گروه کالاهای سرمایه‌ای طبقه‌بندی می‌شود. بر اساس طبقه‌بندی کالاها و خدمات در بخش هزینه-های خانوار COICOP^۲ همه انواع کالاهای بادوام مورد استفاده خانوار را نمی‌توان کالای سرمایه‌ای محسوب نمود. بر اساس طبقه‌بندی COICOP، پرداختی بابت خرید کالاهای بادوام مصرفی در هزینه‌های خانوار منظور می‌گردد، حال آن که پرداختی بابت خرید مسکن شخصی در هزینه‌های خانوار ثبت نمی‌شود. قیمت مسکن به عنوان یک دارایی در محاسبات مربوط به تورم منظور نمی‌شود، اما خدمتی (اجاره) که توسط دارایی مذکور (مسکن شخصی) فراهم شده است در محاسبات در نظر گرفته می‌شود. در جدول زیر، ضریب اهمیت هر کدام از گروه کالاهای مصرفی توسط خانوار که در حال حاضر معیار تهیه تورم توسط بانک مرکزی به شمار می‌رود آورده شده است:

جدول شماره ۱۳: ضریب اهمیت و تورم زیرگروه‌ها در سبد مصرفی خانوار

گروه	ضریب اهمیت	تورم نقطه به نقطه اسفند ۱۳۹۳ (درصد)	تورم نقطه به نقطه اسفند ۱۳۹۴ (درصد)
شاخص کل	۱۰۰	۱۵,۶	۸,۳
مسکن، برق، آب و گاز و سایر سوخت‌ها	۳۲,۸۲	۱۶,۷	۱۰,۷
خوراکی‌ها و آشامیدنی	۲۷,۳۸	۹,۱	۳,۵
حمل و نقل	۹,۸۷	۲۴	۹,۱
بهداشت و درمان	۶,۹۸	۳۱,۷	۱۷,۴
اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه	۵,۱۳	۱۰,۶	۴,۳
پوشاک و کفش	۴,۹۴	۱۸,۵	۷,۴
کالاها و خدمات متفرقه	۳,۲	۱۵,۹	۹,۶
تفریح و امور فرهنگی	۲,۸۵	۲۲	۱۰
ارتباطات	۲,۳۸	۱۰,۸	۵,۳
تحصیل	۲,۲۴	۱۲,۸	۲۱,۷
رستوران و هتل	۱,۸۶	۱۸,۸	۱۲
دخانیات	۰,۳۵	۶,۱	۰,۹

^۲ . Classification of Individual Consumption According to Purpose

در بین زیر گروه های فوق، طی مدت مورد بررسی بیشترین افزایش در زیر گروه های تحصیل، بهداشت و درمان و رستوران و هتل و کمترین افزایش در زیر گروه دخانیات و خوراکی و آشامیدنی رخ داد.

جدول شماره ۱۴: نرخ تورم ماهانه و میانگین دوازده ماهه طی سال های ۹۱-۹۴ (سال پایه ۱۳۹۰)

ماه	تورم ماه به ماه	متوسط تورم ۱۲ ماهه	ماه	تورم ماه به ماه	متوسط تورم ۱۲ ماهه
۱۳۹۱م۰۱	۲۱,۳٪	۲۱,۵٪	۱۳۹۳م۰۱	۱۷,۴٪	۳۲,۵٪
۱۳۹۱م۰۲	۲۲,۲٪	۲۱,۶٪	۱۳۹۳م۰۲	۱۶,۶٪	۳۰,۳٪
۱۳۹۱م۰۳	۲۱,۹٪	۲۱,۵٪	۱۳۹۳م۰۳	۱۴,۶٪	۳۷,۷٪
۱۳۹۱م۰۴	۲۴,۲٪	۲۱,۸٪	۱۳۹۳م۰۴	۱۴,۶٪	۲۵,۳٪
۱۳۹۱م۰۵	۲۵,۳٪	۲۲,۱٪	۱۳۹۳م۰۵	۱۴,۷٪	۲۳,۲٪
۱۳۹۱م۰۶	۲۶,۵٪	۲۲,۵٪	۱۳۹۳م۰۶	۱۴,۴٪	۲۱,۱٪
۱۳۹۱م۰۷	۳۱,۱٪	۲۳,۳٪	۱۳۹۳م۰۷	۱۴,۶٪	۱۹,۴٪
۱۳۹۱م۰۸	۳۵,۰٪	۲۴,۵٪	۱۳۹۳م۰۸	۱۵,۱٪	۱۸,۳٪
۱۳۹۱م۰۹	۳۶,۳٪	۲۵,۷٪	۱۳۹۳م۰۹	۱۶,۷٪	۱۷,۲٪
۱۳۹۱م۱۰	۳۶,۹٪	۲۸,۳٪	۱۳۹۳م۱۰	۱۵,۷٪	۱۶,۳٪
۱۳۹۱م۱۱	۴۰,۴٪	۲۹,۴٪	۱۳۹۳م۱۱	۱۶,۲٪	۱۵,۸٪
۱۳۹۱م۱۲	۴۱,۳٪	۳۰,۵٪	۱۳۹۳م۱۲	۱۶,۲٪	۱۵,۶٪
۱۳۹۲م۰۱	۴۲,۲٪	۳۲,۳٪	۱۳۹۴م۰۱	۱۶,۵٪	۱۵,۵٪
۱۳۹۲م۰۲	۴۱,۷٪	۳۴,۰٪	۱۳۹۴م۰۲	۱۶,۲٪	۱۵,۵٪
۱۳۹۲م۰۳	۴۵,۱٪	۳۵,۹٪	۱۳۹۴م۰۳	۱۶,۲٪	۱۵,۶٪
۱۳۹۲م۰۴	۴۴,۰٪	۳۷,۵٪	۱۳۹۴م۰۴	۱۴,۲٪	۱۵,۶٪
۱۳۹۲م۰۵	۴۳,۱٪	۳۹,۰٪	۱۳۹۴م۰۵	۱۲,۶٪	۱۵,۴٪
۱۳۹۲م۰۶	۴۱,۶٪	۴۰,۱٪	۱۳۹۴م۰۶	۱۱,۷٪	۱۵,۱٪
۱۳۹۲م۰۷	۳۶,۶٪	۴۰,۴٪	۱۳۹۴م۰۷	۱۰,۸٪	۱۴,۸٪
۱۳۹۲م۰۸	۳۱,۹٪	۴۰,۰٪	۱۳۹۴م۰۸	۱۰,۱٪	۱۴,۳٪
۱۳۹۲م۰۹	۲۹,۶٪	۳۹,۳٪	۱۳۹۴م۰۹	۹,۴٪	۱۳,۷٪
۱۳۹۲م۱۰	۲۸,۸٪	۳۸,۴٪	۱۳۹۴م۱۰	۹,۶٪	۱۳,۲٪
۱۳۹۲م۱۱	۲۲,۸٪	۳۶,۷٪	۱۳۹۴م۱۱	۸,۹٪	۱۲,۶٪
۱۳۹۲م۱۲	۱۹,۷٪	۳۴,۷٪	۱۳۹۴م۱۲	۸,۳٪	۱۱,۹٪

منبع: بانک مرکزی

در زیر گروه تحصیل بالا رفتن شهریه مدارس و کلاس های تقویتی عامل افزایش تورم بوده است. افزایش شاخص گروه بهداشت و درمان در اثر بالا رفتن شاخص بهای گروه های دارو، لوازم و مواد طبی و درمانی و خدمات دندانپزشکی بوده است. در گروه رستوران و هتل افزایش هزینه غذای آماده بیرون از منزل بیشترین افزایش را داشته است.

جدول فوق نشان می دهد که روند نزولی تورم از اواسط سال ۱۳۹۲ و از نرخ تورم ۴۰ درصدی شروع شده است و به تورم ۱۱٫۹ درصدی اسفند ماه ۱۳۹۴ ختم شده است. آمارها نشان می دهد که این روند کاهشی در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۵ نیز ادامه داشته است و پیش بینی ها حاکی از تک رقمی شدن آن طی سال ۹۵ می باشد.

تحلیل های متفاوتی از چرایی کاهش نرخ تورم طی دو سال اخیر وجود دارد، عده ای از کارشناسان تورم بالا در سال های قبل (مانند تورم ۴۰ درصد در سال ۹۲) را نتیجه استقراض بی شائبه دولت از بانک مرکزی (نظیر پروژه مسکن مهر)، نوسانات نرخ ارز و انتظارات تورمی افراد می دانند و معتقدند که در دو سال گذشته با کنترل عوامل فوق، نرخ تورم روند نزولی به خود گرفته است.

اما از طرفی عده ای از کارشناسان بر این باورند که عواملی نظیر رکود اقتصادی و کاهش درآمد ملی، تورم وارداتی منفی موجب روند کاهشی قابل توجه نرخ تورم گردیده است. رکود کم سابقه حاکم بر اقتصاد در سال های ۹۱ و ۹۲ باعث کاهش درآمد ملی و به تبع آن کاهش قدرت خرید مردم گردیده است و این موضوع تورم ناشی از افزایش تقاضا^۳ را در اقتصاد کاملاً کنترل کرده است. از سوی دیگر با ثبات نرخ ارز و به نتیجه رسیدن مذاکرات هسته ای، انتظاراتی مبنی بر کاهش قیمت در مردم شکل گرفته است، این امر باعث شده است افراد مصرف خود را به تاخیر انداخته و با کاهش تقاضای آتی خود به کنترل نرخ تورم کمک نمایند.

تورم وارداتی از طریق سه کانال "تورم کشورهای طرف مبادله"، "تغییرات نرخ برابری ارز" و "تورم حاشیه سود واردکننده" اثر می پذیرد و خود از طریق تورم هزینه^۴ باعث افزایش هزینه های تولید و عرضه و در نتیجه تورم می گردد. بر اساس آمار گمرک شاخص تورم جهانی کالاهای وارداتی به کشور بر حسب دلار منفی بوده است و همچنین نرخ ارز و حاشیه سود وارد کننده نیز نوسان چندانی نداشته است، این امر سبب گردیده است که نرخ تورم وارداتی از ابتدای سال ۱۳۹۲ منفی گردیده و روند کاهشی داشته باشد. بدلیل آن که عمده ی واردات کشور شامل کالاهای سرمایه ای و واسطه ای می باشند تورم منفی وارداتی از عوامل تاثیر گذار بر کنترل و کاهش نرخ تورم طی دو سال اخیر بوده است.

در مورد ادامه روند کاهشی نرخ تورم نیز بسیاری از کارشناسان و فعالان اقتصادی بر این باورند که سیاست های کنترل تورمی موجب تعمیق رکود اقتصادی حاکم گردیده است. در همین راستا تنگنای مالی از مشکلات اساسی پیش روی بنگاه ها برای خروج از رکود ذکر گردیده است. از آنجائیکه بانک ها وظیفه اصلی تجهیز منابع مالی را در اقتصاد ایران به عهده دارند، که راه حل هایی نظیر

^۳ Demand Pull Inflation

^۴ Cost Push inflation

افزایش سرمایه بانک ها و انتشار اوراق بدهی دولت برای افزایش توان اعتبار دهی و آزاد شدن دارایی های منجمد بانک ها نزد دولت در لایحه بودجه ۹۵ پیشنهاد گردیده بود ولی تبصره های مرتبط با آن حذف گردید که تبعات منفی بر رفع تنگنای مالی بنگاه ها را به دنبال خواهد داشت.

وضعیت پولی

در پایان سال ۱۳۹۴، رشد اغلب متغیرهای پولی نسبت به سال ۹۳ افزایش یافت. نقدینگی از ۷۸۲۳,۸ تریلیون ریال در اسفند ۹۳ به ۱۰۱۷۲,۹ تریلیون ریال در اسفند ۹۴ رسید. رشد ۳۰ درصدی نقدینگی در مقایسه با رشد ۲۲,۳ درصدی آن در سال ۹۳ حدود ۷,۷ درصد افزایش داشته است. این افزایش نقدینگی به دلیل رشد ۱۷,۱ درصدی پایه پولی و رشد ۱۱ درصدی ضریب فزاینده نقدینگی بوده است. طی مدت مورد بررسی، پایه پولی از ۱۳۱۰,۵ تریلیون ریال در سال ۱۳۹۳ به ۱۵۳۵,۷ تریلیون در سال ۱۳۹۴ رسید که رشد ۱۷,۱ درصدی آن در مقایسه با رشد ۱۰,۷ درصدی پایه پولی در سال ۱۳۹۳ حدود ۶,۴ واحد درصد بیشتر است. همچنین ضریب فزاینده نقدینگی نیز از ۶ به ۶,۶ افزایش یافت، که رشد ۱۱ درصدی آن در مقابل رشد ۱۰,۵ درصدی سال ۱۳۹۳ تنها ۰,۵ واحد درصد افزایش نشان می دهد.

اجزای پایه پولی

بررسی دقیق تر اجزای پایه پولی نشان می دهد که طی سال ۱۳۹۴ خالص دارایی های خارجی بانک مرکزی با سهم ۲۵,۷ واحد درصدی در رشد پایه پولی، مهم ترین جزء فزاینده ی آن بوده است. بر اساس محاسبات بانک مرکزی، از این سهم ۲۵,۷ واحد درصدی حدود ۱۵,۵ واحد درصد مربوط به افزایش دارایی های خارجی (به طور عمده از محل فروش نفت) و ۱۰,۲ واحد درصد آن بدلیل تسعیر و مازاد حاصل از ارزیابی خالص دارایی های بانک مرکزی بوده است.

دیگر عامل فزاینده پایه پولی طی سال ۱۳۹۴ خالص بدهی های دولت به بانک مرکزی با سهم ۷ واحد درصدی می باشد. در شش ماهه نخست سال مورد بررسی، توضیح بانک مرکزی در این خصوص آن بود که؛ "افزایش بدهی بخش دولتی به شبکه بانکی در شش ماهه ابتدایی سال ۱۳۹۴، عمدتاً به استفاده دولت از منابع بانک مرکزی در قالب حساب تنخواه گردان خزانه بوده که مطابق روال سالهای قبل و الزامات قانونی موجود در این زمینه، تا پایان سال تسویه خواهد شد". بر اساس

آمار بانک مرکزی طی مدت مورد بررسی، بدهی دولت به بانک مرکزی ۰,۷ درصد کاهش یافته است اما به دلیل کاهش بیشتر سپرده های دولت نزد بانک مرکزی، خالص بدهی دولت به بانک مرکزی افزایش پیدا کرده است.

از سوی دیگر خالص سایر اقلام با سهم منفی ۱۳,۹ واحد درصد و بدهی بانک ها به بانک مرکزی با سهم منفی ۱,۷ واحد درصد عوامل کاهنده پایه پولی محسوب می گردند. بررسی دقیقتر نشان می دهد که بدهی بانک های غیر دولتی به بانک مرکزی حدود ۱۰۰ تریلیون ریال کاهش پیدا کرده و به نصف رسیده است. در عوض، بدهی بانک های دولتی به بانک مرکزی در همین حدود افزایش پیدا کرده است که برآیند آن باعث کاهش ۲,۶ درصدی بدهی بانک ها به بانک مرکزی شده است. در این خصوص، دلیل افزایش بدهی بانک های دولتی به بانک مرکزی، بسته های تحریک رشد اقتصادی بانک مرکزی عنوان شده است.

جدول شماره ۱۵: اجزای پایه پولی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

سهم از رشد		رشد		مانده		
(درصد واحد)		(درصد)		(هزار میلیارد ریال)		
۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۱۷,۱	۱۰,۷	۱۷,۱	۱۰,۷	۱۵۳۵,۷	۱۳۱۱,۵	پایه پولی
۲۵,۷	-۷,۹	۲۱,۳	-۵,۶	۱۹۲۱,۹	۱۵۸۴,۷	خالص داراییهای خارجی
۷	-۰,۵	۲۷۴,۲	-۱۴	۱۲۴,۶	۳۳,۳	خالص بدهی بخش دولتی
-۱,۷	۲۱,۶	-۲,۶	۴۲,۴	۸۳۶,۱	۸۵۸	بدهی بانکی
۱۳,۹	-۲,۵	-۱۵,۷	-۲,۶	-۱۳۴۶,۹	-۱۱۶۴,۵	خالص سایر ارقام

منبع: گزارش قائم مقام بانک مرکزی

نقدینگی

تا زمان نگارش این گزارش جزئیات آمار مربوط به حجم نقدینگی طی سال ۱۳۹۴، منتشر نشده است. بنابراین برای بررسی بیشتر چگونگی رشد اجزای آن به آمار یازده ماهه اکتفا می کنیم. طی یازده ماهه سال ۱۳۹۴ نقدینگی ۲۴,۷ درصد رشد کرد که سهم در رشد پول تنها ۰,۳ واحد درصد، و سهم در رشد شبه پول ۲۴,۴ واحد درصد بوده است. بنابراین افزایش نقدینگی خود را به صورت افزایش سپرده های غیر دیداری (عمدتا سرمایه گذاری مدت دار) نشان داده است. این نوع افزایش نقدینگی که از قابلیت نقد شوندگی کمتری برخوردار است، نمی تواند منجر به ایجاد تقاضای موثر شود، در نتیجه آثار تورمی کمتری به دنبال خواهد داشت.

جدول شماره ۱۶: متغیرهای پولی طی سال های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴

رشد (درصد)				مانده (تریلیون ریال)				
بهمن ۱۳۹۴	۱۳۹۳	*۱۳۹۲	۱۳۹۱	بهمن ۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	
۲۶,۶٪	٪۲۳,۳	٪۴۱,۷	٪۳۰,۴	۹۴۵۸,۶	۷۴۷۲,۲	۶۰۶۱,۴	۴۲۷۶,۸	سپرده های سیستم بانکی
-۳,۹٪	٪۷,۶	٪۵,۵	٪۶,۶	۴۰۵,۳	۴۲۱,۸	۳۹۱,۹	۳۷۱,۶	اسکناس و مسکوک
۲۴,۷٪	٪۲۳,۳	٪۳۸,۸	٪۳۰,۰	۹۷۵۹,۴	۷۸۲۳,۸	۶۳۹۵,۵	۴۶۰,۷	نقدینگی
۱۲,۱٪	٪۱۰,۶	٪۲۱,۴	٪۲۷,۶	۱۴۶۸,۶	۱۳۱۰,۵	۱۱۸۴,۹	۹۷۵,۸	پایه پولی
۱۳,۱٪	٪۱۶,۷	٪۳۰,۷	٪۱۷,۷	۷۱۳۳,۸	۶۳۰۹,۱	۵۴۰۸,۲	۴۱۳۸,۹	تسهیلات سیستم بانکی
۱۰,۷٪	٪۱۰,۶	٪۱۴,۳	٪۲,۲	۶,۶۴	۶,۰	۵,۴	۴,۷	ضریب فزاینده نقدینگی

منبع: بانک مرکزی

*به دلیل تعدیلات آماری صورت گرفته، اعداد این ستون قابلیت مقایسه با دیگر ستون های جدول را ندارد.

رشد بیشتر شبه پول نسبت به پول می تواند بدلیل فاصله گرفتن نرخ سود اسمی از نرخ تورم باشد. نرخ تورم از اواسط سال ۱۳۹۲ روند نزولی به خود گرفت و نرخ تورم متوسط ۴۰,۴ درصد به ۱۱,۹ درصد در پایان سال ۱۳۹۴ رسید. از طرفی نرخ سود اسمی طی دو مرحله در آذرماه و اسفند ماه ۱۳۹۴ از نرخ سالیانه ۲۲ درصد به ۱۸ درصد کاهش یافت. این موضوع باعث ایجاد شکاف بین نرخ سود اسمی و تورم گردید که در ادبیات اقتصادی از این شکاف به نرخ سود واقعی تعبیر می گردد.

حرکت نکردن نرخ سود بانکی همگام با تورم و علاوه بر آن افزایش میزان مطالبات معوق سیستم بانکی بر اثر رکود، باعث افزایش هزینه تمام شده پول برای بانک ها و ایجاد مشکل «تنگنای اعتباری» گردیده است. در واقع بالا بودن نرخ سود واقعی، میل به سپرده گذاری مدت دار را افزایش داده و از توان مصرفی بخش خصوصی کاسته است. نمود آن را می توان در کاهش واردات مصرفی در پایان سال ۹۴ به میزان ۲۱ درصد مشاهده نمود. از طرفی بدلیل انجماد دارایی های سیستم بانکی و معضل تنگنای اعتباری، این منابع سپرده گذاری شده نتوانسته اند منجر به ایجاد تقاضای موثر برای سرمایه گذاری گردند، به طوریکه بر اساس آمار گمرک، واردات کالاهای واسطه ای و سرمایه ای نیز طی سال ۱۳۹۴ به ترتیب ۲۱,۹ و ۲۱,۱ درصد کاهش داشته اند.

جدول زیر که براساس برآوردهای بانک مرکزی در شهریور ۱۳۹۴ تهیه شده است، سهم کل دارایی های راکد سیستم بانکی را از مانده تسهیلات حدود ۳۳,۷ درصد برآورد کرده است. به این دلیل است که علی رغم پائین آوردن دستوری نرخ سود بانکی توسط شورای پول و اعتبار، برخی از بانک ها در شرایط ناعادلانه ی رقابتی اقدام به جذب و حفظ سپرده با نرخ های بالاتر می نمایند تا مشکلات جریان نقدی خود را برطرف نمایند.

جدول شماره ۱۷: دارایی های راکد و سهم آن از تسهیلات اعطایی شبکه بانکی در سال ۱۳۹۴ (برآوردی بانک مرکزی)

شرح	دارایی راکد (تریلیون ریال)	سهم از مانده تسهیلات اعطایی (درصد)
مطالبات غیر جاری غیر دولتی	۸۳۷,۴	۱۰,۲
کل بدهی بخش دولتی به شبکه بانکی ^(*) (**)	۱۲۱۴,۳	۱۵,۴
تسهیلات اعطایی به بخش مرتبط ^(***)	۳۵۰	۴,۵
وثایق تملیکی	۲۵۳,۳	۳,۲
جمع	۲۶۵۲	۳۳,۷

منبع: گزارش قائم مقام بانک مرکزی

(*) بدون در نظر گرفتن سود سال های آتی،

(**) شامل اوراق مشارکت دولتی

(***) ارقام برآوردی مربوط به شهریور ۱۳۹۴ می باشد.

به طور خلاصه می توان گفت که از آنجائیکه رشد پول را می توان نماینده ای از میزان معاملات انجام شده دانست، رشد ناچیز پول در قبال شبه پول ناشی از کاهش تقاضای موثر در اقتصاد است. آمار گمرک در خصوص کاهش واردات مصرفی، واسطه ای و سرمایه ای طی سال ۹۴ نیز موید این امر است. از طرفی دارایی های جامد که در حدود ۳۴ درصد از مانده تسهیلات سیستم بانکی را تشکیل می دهند به مشکل تنگنای اعتباری سیستم بانکی دامن زده و کمبود تقاضا را تشدید نمودند. به طوریکه می توان گفت موارد ذکر شده از کانال کاهش تقاضای موثر در کاهش بیشتر نرخ تورم نیز سهیم بوده اند.

سیستم بانکی

سال ۱۳۹۴ برای شبکه بانکی از جهت پیاده سازی برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) اهمیت بسیاری داشت. با اتصال مجدد سیستم بانکی کشور به شبکه سوئیفت و امکان صدور ضمانت نامه ها، اعتبارات اسنادی و حوالجات، هزینه پرداخت ها و نقل و انتقال بین المللی کاهش یافت. این دستاورد در گرو آماده سازی شبکه بانکی برای برجام بود، اما استانداردهای نرم افزاری سیستم بانکی همگام با بانکداری بین الملل ارتقا نیافته بود. از این رو مهمترین چالش نظام بانکی در سال ۹۴ را می توان پیاده سازی برجام دانست. از دیگر چالش های پیش روی سیستم بانکی در سال ۹۴، واگرایی نرخ سود بانکی و نرخ تورم بود که به اعمال فشار به سیستم بانکی در جهت کاهش نرخ سود هم راستا با نرخ تورم انجامید. موسسات مالی و اعتباری غیرمجاز همچنان از موانع اصلی رقابت پذیری سیستم بانکی به شمار می روند که بدلیل رعایت نکردن نرخ سود مصوب شورای پول و اعتبار، مشکلات زیادی برای شبکه رسمی بانکی کشور ایجاد کرده اند. در نهایت بانک مرکزی با معرفی بسته های انبساطی خروج از رکود سعی در رفع مشکل تنگنای اعتباری سیستم بانکی نمود که بدلیل حجم بالای دارایی های منجمد و سرمایه پائین بانک ها بوجود آمده است. برای بررسی دقیق تر وضعیت سیستم بانکی، به بررسی میزان سپرده ها و تسهیلات اعطایی و همچنین حجم مطالبات معوق در سال ۱۳۹۴ می پردازیم. مطالعات مذکور بر اساس آخرین آمار منتشر شده توسط بانک مرکزی انجام گرفته است.

سپرده ها

طی یازده ماهه منتهی به بهمن ۹۴، میزان سپرده های سیستم بانکی ۲۶٫۶ درصد رشد داشت که از نرخ رشد مدت مشابه سال قبل از آن (۲۰٫۴ درصد)، ۶٫۲ واحد درصد بیشتر بود. در دوره مورد بررسی، سپرده های بانک های خصوصی (با طبقه بندی جدید) ۲۸٫۶ درصد رشد نمود که از نرخ رشد مدت مشابه سال قبل از آن (۱۹٫۵ درصد)، ۹٫۱ واحد درصد بیشتر بود. رشد ۲۸٫۶ درصدی سپرده های بانک های خصوصی در مقابل رشد ۲۶٫۶ درصدی سپرده های سیستم بانکی باعث شد سهم بانک های خصوصی از مانده سپرده های سیستم بانکی از ۷۱٫۳ درصد در پایان سال ۹۳ به ۷۲٫۴ درصد در بهمن ۹۴ افزایش یابد.

در این دوره، میزان سپرده های بانک های دولتی ۲۱,۶ درصد رشد نمود. بررسی بیشتر نشان می دهد سپرده های بانک های تجاری دولتی و تخصیصی ۵ دولتی (با طبقه بندی جدید) به ترتیب به میزان ۱۸ و ۲۸,۲ درصد رشد نمودند؛ بنابراین بعلاوه اینکه نرخ رشد سپرده های دولتی کمتر از نرخ رشد سیستم بانکی بوده است، سهم آن ها از مانده سپرده های سیستم بانکی از ۲۸,۷ درصد به ۲۷,۶ درصد کاهش یافت. لذا توانایی بانک های خصوصی در جذب سپرده بیشتر از بانک های دولتی بوده است.

جدول شماره ۱۸: مانده سپرده سیستم بانکی به تفکیک دولتی و خصوصی تا پایان بهمن ماه ۱۳۹۴

شرح	مانده سپرده (تریلیون ریال)				درصد رشد				سهم از مانده			
	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	بهمن ۱۳۹۴	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	بهمن ۱۳۹۴	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	بهمن ۱۳۹۴
سیستم بانکی	۴۲۷۶,۸	۶۰۶۱,۴	۷۴۷۲,۲	۹۴۵۸,۶	۳۰,۴٪	۴۱,۷٪	۲۳,۳٪	۲۶,۶٪	۱۰۰,۰٪	۱۰۰,۰٪	۱۰۰,۰٪	۱۰۰,۰٪
بانک های خصوصی*	۲۸۰۰	۴۳۴۶	۵۳۲۵,۳	۶۸۴۷,۷	۳۳,۶٪	۵۵,۲٪	۲۲,۵٪	۲۸,۶٪	۶۵,۵٪	۷۱,۷٪	۷۱,۳٪	۷۲,۴٪
بانک های دولتی	۱۴۷۶,۷	۱۷۱۵,۴	۲۱۴۶,۸	۲۶۱۰,۹	۲۴,۸٪	۱۶,۲٪	۲۵,۱٪	۲۱,۶٪	۳۴,۵٪	۲۸,۳٪	۲۸,۷٪	۲۷,۶٪
بانک های تجاری	۹۸۹,۲	۱۱۲۸,۸	۱۳۸۶	۱۶۳۵,۳	۲۶,۶٪	۱۴,۱٪	۲۲,۸٪	۱۸٪	۲۳,۱٪	۱۸,۶٪	۱۸,۵٪	۱۷,۳٪
بانک های تخصیصی	۴۸۷,۵	۵۸۶,۶	۷۶۰,۸	۹۷۵,۶	۲۱,۴٪	۲۰,۳٪	۲۹,۷٪	۲۸,۲٪	۱۱,۴٪	۹,۷٪	۱۰,۲٪	۱۰,۳٪

منبع: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

* از اسفند ۱۳۸۸ بانک مرکزی طبقه بندی بانک های غیردولتی و تجاری دولتی را تغییر داده است. و چهار بانک صادرات، ملت، تجارت و رفاه را جز بانک های غیردولتی قرار داده است.

تسهیلات

طی دوازده ماه منتهی به بهمن ماه ۱۳۹۴، میزان تسهیلات اعطایی سیستم بانکی ۱۳,۱ درصد رشد کرد که از نرخ رشد مدت مشابه سال قبل از آن (۱۴,۳ درصد)، ۱,۲ واحد درصد کمتر بود. در دوره مورد بررسی، تسهیلات اعطایی توسط بانک های خصوصی ۱۳,۶ درصد رشد نمود که از نرخ رشد مدت مشابه سال قبل از آن (۱۶,۴ درصد)، ۲,۸ واحد درصد کمتر

از اسفند ماه ۱۳۸۷ آمار بانک قرض الحسنه مهر جزو بانک های تخصیصی دولتی به حساب می آید.

بود. سهم بانک‌های خصوصی از مانده تسهیلات سیستم بانکی از ۵۹,۱ درصد در بهمن ۹۳ به ۵۹,۴ درصد در بهمن ۹۴ افزایش یافت.

رشد ۱۲,۳ درصدی تسهیلات بانک‌های دولتی ناشی از رشد ۱۵,۶ و ۱۰,۳ درصدی تسهیلات بانک‌های تجاری دولتی و تخصصی دولتی است. به این ترتیب سهم بانک‌های دولتی از کل تسهیلات بانکی از ۴۰,۹ درصد به ۴۰,۶ درصد در بهمن ۹۴ کاهش یافت. کاهش سهم بانک‌های دولتی و افزایش سهم بانک‌های خصوصی نشان می‌دهد که بانک‌های دولتی در اعطای تسهیلات نسبت به بانک‌های خصوصی احتیاط بیشتری کردند و یا اینکه بانک‌های خصوصی کارا تر عمل کرده‌اند.

جدول شماره ۱۹: مانده اعتبارات سیستم بانکی به تفکیک دولتی و خصوصی تا پایان بهمن ماه ۱۳۹۴

سهم از مانده				درصد رشد				مانده تسهیلات (تریلیون ریال)				شرح
بهمن ۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	بهمن ۱۳۹۴ به اسفند ۱۳۹۳	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	بهمن ۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	
%۱۰۰	%۱۰۰,۰	%۱۰۰,۰	%۱۰۰,۰	%۱۳,۱	%۱۶,۷	%۳۰,۷	%۱۷,۷	۷۱۳۳,۸	۶۳۰۹,۱	۵۴۰۸,۲	۴۱۳۸,۹	سیستم بانکی
%۵۹,۴	%۵۹,۱	%۵۸,۰	%۵۱,۶	۱۳,۶	%۱۹,۱	%۴۶,۸	%۲۰,۵	۴۲۳۹,۲	۳۷۳۱,۶	۳۱۳۴,۲	۲۱۳۴,۶	بانکهای خصوصی*
%۴۰,۶	%۴۰,۹	%۴۲,۰	%۴۸,۴	%۱۲,۳	%۱۳,۳	%۱۳,۴	%۱۴,۸	۲۸۹۴,۶	۲۵۷۷,۴	۲۲۷۳,۹	۲۰۰۴,۴	بانکهای دولتی
%۱۵,۶	%۱۵,۳	%۱۶,۰	%۱۸,۹	%۱۵,۶	%۱۱,۶	%۱۰,۴	%۵,۸	۱۱۱۴,۷	۹۶۳,۹	۸۶۴	۷۸۲,۵	بانکهای تجاری
%۲۵	%۲۵,۶	%۲۶,۱	%۲۹,۵	%۱۰,۳	%۱۴,۴	%۱۵,۴	%۲۱,۵	۱۷۷۹,۹	۱۶۱۳,۵	۱۴۰۹,۹	۱۲۲۱,۹	بانکهای تخصصی

منبع: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تسهیلات پرداختی کل بانک ها به تفکیک بخش های اقتصادی

تسهیلات پرداختی بانک ها در سال ۱۳۹۴ به بخشهای اقتصادی مبلغ ۴۱۷۳,۲ تریلیون ریال است که در مقایسه با سال گذشته مبلغ ۷۵۹,۱ تریلیون ریال (معادل ۲۲,۲ درصد) افزایش داشته است. همچنین سهم تسهیلات پرداختی در قالب سرمایه در گردش در کلیه بخشهای اقتصادی طی سال جاری مبلغ ۲۶۳۴,۳ تریلیون ریال معادل ۶۳,۱ درصد کل تسهیلات پرداختی است که در مقایسه با سال گذشته مبلغ ۵۶۳,۵ تریلیون ریال معادل ۲۷,۲ درصد افزایش داشته است.

از بین تسهیلات اعطا شده، سهم بخش کشاورزی ۸,۴ درصد، بخش صنعت و معدن ۲۹,۲ درصد، بخش مسکن و ساختمان ۱۰,۳ درصد، بخش بازرگانی ۱۳,۷ درصد، بخش خدمات ۳۸,۳ درصد و حدود ۰,۱ درصد نیز سهم بخش متفرقه اقتصاد بوده است. سهم ۶۰ درصدی بخش خدمات از کل تولید ناخالص داخلی کشور باعث شده است که این بخش سهم بیشتری از تسهیلات اعطایی بانک ها را نیز به خود اختصاص دهد.

جدول شماره ۲۰: هدف از دریافت تسهیلات پرداختی در بخش های اقتصادی در سال ۱۳۹۴ (میلیارد ریال/درصد)

بخش اقتصادی		کشاورزی		صنعت و معدن		مسکن و ساختمان		بازرگانی		خدمات		متفرقه		کل بخش ها	
هدف از دریافت	مبلغ از کل	سهم	مبلغ	سهم	مبلغ	سهم	مبلغ	سهم	مبلغ	سهم	مبلغ	سهم	مبلغ	سهم	مبلغ از کل
ایجاد	۶۳,۱۴۲	۱۷,۹	۸۳,۱۳۱	۶,۸	۸۵,۳۵۴	۱۹,۸	۲۲,۸۱۶	۴	۱۶۶,۰۹۳	۱۰,۴	۱۳۸	۸,۶	۴۲۰,۶۷۴	۱۰,۱	
تامین سرمایه در گردش	۲۳۸,۹۲۱	۶۷,۸	۱,۰۰۲,۷۹۰	۸۲,۲	۸۶,۴۷۲	۲۰,۱	۴۰۲,۳۱۴	۷۰,۵	۹۰۲,۷۵۵	۵۶,۵	۱,۰۰۱۰	۶۳,۱	۲,۶۳۴,۲۶۱	۶۳,۱	
تعمیر	۱,۲۶۳	۰,۴	۴,۲۴۹	۰,۳	۴۶,۴۰۱	۱۰,۸	۱,۲۱۵	۰,۲	۱۷,۹۹۰	۱,۱	۳	۰,۲	۷۱,۱۲۰	۱,۷	
توسعه	۲۴,۰۴۴	۶,۸	۷۵,۱۷۳	۶,۲	۱۹,۹۱۳	۴,۶	۲۲,۱۲۲	۳,۹	۸۹,۷۴۴	۵,۶	۶	۰,۴	۲۳۱,۰۰۳	۵,۵	
خرید کالای شخصی	۱۴,۳۴۳	۴,۱	۲۲,۴۰۳	۱,۸	۱۶,۵۹۰	۳,۸	۳۷,۹۴۸	۶,۷	۲۸۰,۸۷۳	۱۷,۶	۱۳۹	۸,۷	۳۷۲,۲۹۷	۸,۹	
خرید مسکن	۱۶۸۹	۰,۵	۷,۸۷۷	۰,۶	۱۶۰,۶۹۳	۳۷,۳	۵,۱۳۸	۰,۹	۱۷,۹۷۷	۱,۱	۳	۰,۲	۱۹۳,۳۷۶	۴,۶	
سایر	۸۸۲۷	۲,۵	۲۳,۸۶۹	۲	۱۵,۷۲۴	۳,۶	۷۸,۸۶۴	۱۳,۸	۱۲۲,۹۱۵	۷,۷	۳۰۳	۱۸,۹	۲۵۰,۵۰۲	۶	
جمع	۳۵۲,۲۲۹	۱۰۰	۱,۲۱۹,۴۹۳	۱۰۰	۴۳۱,۱۴۸	۱۰۰	۵۷۰,۴۱۸	۱۰۰	۱,۵۹۸,۳۴۵	۱۰۰	۱۶۰۱	۱۰۰	۴,۱۷۳,۲۳۳	۱۰۰	

منبع: بانک مرکزی

مطالبات غیرجاری

در گزیده آمارهای اقتصادی بخش پولی و بانکی، آمار تسهیلات اعطایی سیستم بانکی به تفکیک عقود اسلامی منتشر شده است. رقم "سایر" در این بخش عمدتاً شامل مطالبات غیرجاری بانک ها نیز می باشد. اگرچه این رقم دقیق نیست ولی می تواند نشانگری برای سهم بانک ها از مطالبات غیرجاری بانک ها باشد. این رقم از ۷۲۵,۸ تریلیون ریال در اسفند ۹۳ با ۸,۳ درصد رشد به ۹۱۶,۹ تریلیون ریال در بهمن ماه سال ۱۳۹۴ رسید.

طی این مدت، نسبت مطالبات غیرجاری به کل تسهیلات در سیستم بانکی افزایش یافت. این نسبت از ۱۱,۶ درصد در پایان سال ۱۳۹۳ به ۱۳ درصد در پایان بهمن ماه سال ۱۳۹۴ رسید. در همان دوره در بانک های خصوصی این نسبت از ۱۳,۸ درصد به ۱۵ درصد افزایش یافت، همچنین این نسبت در بانک های دولتی از ۸,۸ درصد به ۱۰ درصد افزایش یافت.

جدول شماره ۲۱: نسبت مطالبات غیرجاری به مانده تسهیلات سیستم بانکی

شرح	نسبت مطالبات غیرجاری به مانده تسهیلات		رشد (درصد)
	۱۳۹۳	بهمن ۱۳۹۴	
سیستم بانکی	۱۱,۶	۱۳	۱۲٪
بانک های خصوصی	۱۳,۸	۱۵	۸,۷٪
بانک های دولتی	۸,۸	۱۰	۱۳,۶٪
بانک های تجاری	۱۲,۸	۱۳,۹	۸,۶٪
بانک های تخصصی	۶,۴	۷,۶	۱۸,۷٪

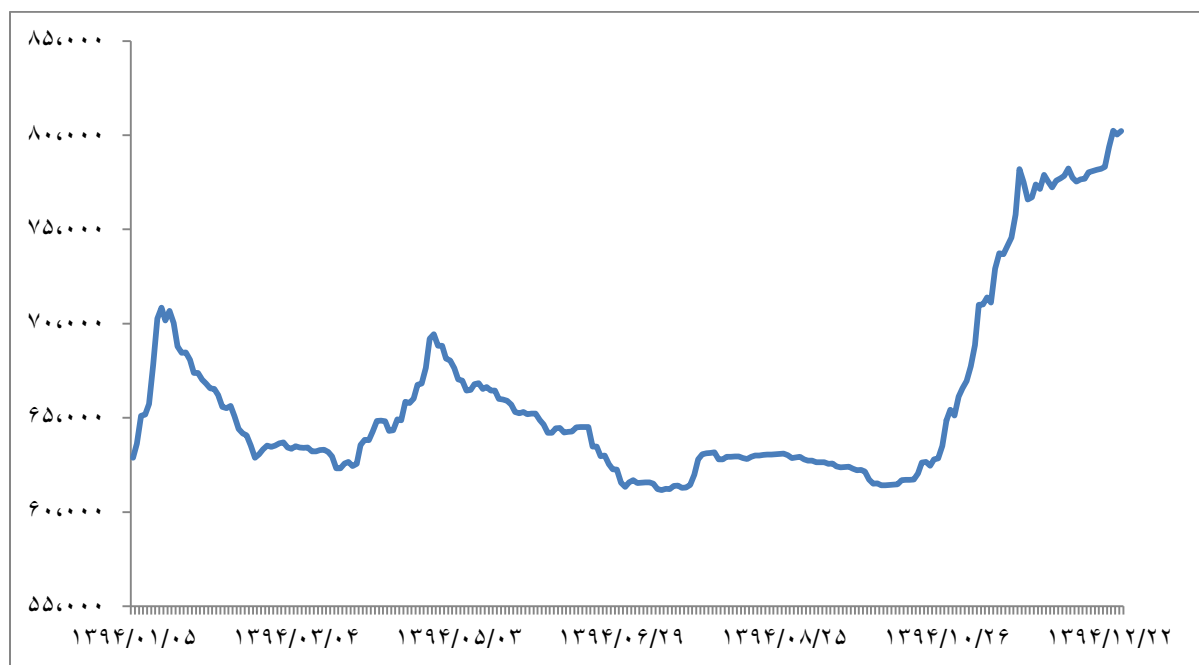
منبع بانک مرکزی

بورس تهران

شاخص بورس تهران در سال ۱۳۹۴، با ۲۸ درصد افزایش از ۶۲,۵۳۲ واحد در ابتدای سال به ۸۰,۲۱۹ واحد در پایان اسفندماه رسید و به این ترتیب، بهترین عملکرد را در بین بازارهای مالی به ثبت رسانید. روند نزولی شاخص بورس اوراق بهادار تهران که از ابتدای زمستان سال ۱۳۹۲ آغاز شده و در سال ۱۳۹۳ ادامه یافت، با شروع فصل چهارم سال ۱۳۹۴ و پس از گذشت یک دوره رکودی دو ساله پایان گرفت. مهمترین دلیل تغییر روند بازار در این سال، توافق صورت گرفته برای اجرای برجام و تزریق خوش بینی نسبت به رفع تحریم ها به کالبد بازار و در نتیجه تغییر انتظارات نسبت به افزایش تولید و فروش شرکتها در فصول بعد می باشد.

نمودار شماره ۷: روند رشد شاخص بورس اوراق بهادار طی ده سال گذشته

شاخص بورس در نه ماهه اول سال در کانال ۶۰ هزار به طور کلی روندی نزولی را طی کرد. هرچند در مقطعی در واکنش به خبرهای توافق لوزان در ابتدای سال و انتشار خبرهای مربوط به توافق هسته‌ای و انتشار برجام (برنامه جامع اقدام مشترک) در تابستان، رشدهای قابل توجهی را تجربه نمود. اما انتشار گزارشهای مالی اغلب ناامیدکننده از وضعیت نامناسب کاهش تقاضا و انباشت کالاها و همچنین کاهش قیمت نفت و انتشار پیش‌بینی‌هایی در مورد افت بیشتر قیمت آن و همین‌طور افت قیمت فلزات پایه، در نهایت شاخص این بازار را با زیان همراه کرد.

بررسی رشد شاخص بورس طی سال‌های گذشته نشان می‌دهد، عملکرد بورس در سال ۱۳۹۴ به لحاظ بازدهی، نسبت به سال پیش از آن بهبود قابل توجهی داشته است هر چند هنوز با سالهای طلایی بورس یعنی سال ۹۲ و ۹۱ فاصله دارد. جدول زیر، روند رشد شاخص بورس اوراق بهادار طی ده سال گذشته را نشان می‌دهد:

جدول شماره ۲۲: روند رشد شاخص بورس اوراق بهادار طی ده سال گذشته

سال	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
شاخص	۹,۸۲۱	۱۰,۰۸۲	۷,۹۶۷	۱۲,۵۳۷	۲۳,۲۹۶	۲۵,۹۰۶	۳۸,۰۴۰	۷۹,۰۱۵	۶۲,۵۳۲	۸۰,۲۱۹
رشد شاخص	۴٪	۳٪	-۲۱٪	۵۷٪	۸۶٪	۱۱٪	۴۷٪	۱۰۸٪	-۲۱٪	۲۸٪
تورم	۱۱,۹٪	۱۸,۴٪	۲۵,۴٪	۱۰,۸٪	۱۲,۴٪	۲۱,۵٪	۳۰,۵٪	۳۴,۷٪	۱۵,۶٪	۱۱,۹٪

آمار مربوط به حجم معاملات صورت گرفته، ارزش بازار سهام شرکت‌های حاضر در بورس اوراق بهادار و متوسط نسبت قیمت به درآمد (P/E)، از دیگر شاخص‌های مهم بررسی عملکرد بورس اوراق بهادار به شمار می‌روند که در ادامه به آنها پرداخته خواهد شد.

در دوازده ماه منتهی به اسفند ۱۳۹۴، تعداد ۲۲۷,۸ میلیارد برگه سهم و حق تقدم به ارزش ۴۷۳,۶ تریلیون ریال در بورس اوراق بهادار مورد معامله قرار گرفت که به لحاظ تعداد اوراق معامله شده ۳۸ درصد افزایش و به لحاظ ارزش سهام مورد معامله، ۱۳ درصد کاهش نشان می‌دهد. ارزش سهام شرکت‌های حاضر در بازار نیز در پایان سال ۱۳۹۴، با ۲۲,۶ درصد افزایش به ۳,۴۴۸ میلیارد ریال رسید.

متوسط نسبت P/E (نسبت قیمت به سود) بازار نیز از ۵,۴۳ در سال ۱۳۹۳ به ۷,۴۵ در سال ۱۳۹۴ افزایش یافت. این امر می‌تواند نشان‌دهنده خوبی از بهبود انتظارات سهامداران و فعالان اقتصادی از وضعیت بازار و شرایط اقتصادی کشور در آینده باشد.

میانگین بازدهی سهام در سال ۱۳۹۴، حدود ۳۶ درصد بود. در حالی که میانگین بازدهی سهام در سال ۱۳۹۳، تنها ۱,۷ درصد بود. به طور کلی بازدهی سهام می‌تواند از سه منشاء: ۱. تغییر (افزایش) قیمت سهام ۲. سود نقدی سهام ۳. بازدهی از محل "مطالبات و آورده نقدی (سهام جایزه و حق تقدم ناشی از افزایش سرمایه شرکت) حاصل شود. همانطور که در جدول زیر مشاهده می‌شود، سود نقدی، مطالبات و آورده سهامدار در مجموع توانسته ۱۵,۴ درصد سود برای سهامدار ایجاد نماید، در حالیکه افزایش قیمت ۲۰,۹ درصدی ارزش سهام باعث گردید در مجموع میانگین بازدهی سهام در سال ۱۳۹۴، حدود ۳۶ درصد باشد.

جدول زیر، بازدهی هریک از صنایع حاضر در بورس اوراق بهادار را به تفکیک منشا نشان می‌دهد:

جدول شماره ۳۳: بازدهی صنایع حاضر در بورس اوراق بهادار به تفکیک منشا آن

صنعت	سهم بازار	بازدهی کل	سود نقدی، مطالبات و آورده سهامدار	افزایش قیمت	صنعت	سهم بازار	بازدهی کل	سود نقدی، مطالبات و آورده سهامدار	افزایش قیمت
ابزار پزشکی	۰,۳٪	۷۶۲,۸٪	۱,۹٪	۷۶۰,۹٪	بیمه و بازنشتگی	۱,۲٪	۲۹,۵٪	۱۲,۵٪	۱۷٪
خودرو و قطعات	۵,۶٪	۱۳۴,۰٪	۷,۷٪	۱۱۶,۳٪	وسایل ارتباطی	۳,۲٪	۲۹,۳٪	۱۵,۲٪	۱۴,۱٪
محصولات چوبی	۰٪	۱۳۲,۷٪	۱۲,۸٪	۱۰۹,۹٪	محصولات چرمی	۰٪	۲۸,۹٪	۱۰,۲٪	۱۸,۷٪
رایانه	۱,۷٪	۷۲,۵٪	۱۲,۱٪	۶۰,۴٪	کانی غیر فلزی	۰,۳٪	۲۶,۵٪	۱۰,۲٪	۱۶,۳٪
استخراج سایر معادن	۰٪	۶۶٪	۹,۵٪	۵۶,۵٪	واسطه گری های مالی و پولی	۱,۲٪	۲۵٪	۱۴,۴٪	۱۰,۵٪
دستگاههای برقی	۰,۷٪	۶۱,۶٪	۶,۵٪	۵۵,۱٪	ماشین آلات و تجهیزات	۰,۴٪	۲۳,۹٪	۱۰,۶٪	۱۳,۲٪
محصولات فلزی	۰,۵٪	۶۰,۲٪	۴,۳٪	۵۵,۹٪	شیمیایی	۲۳,۵٪	۲۲,۷٪	۱۷,۶٪	۵,۰٪
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۲,۷٪	۵۹,۶٪	۵,۴٪	۵۴,۲٪	محصولات کاغذی	۰٪	۲۲,۳٪	۲۲,۱٪	۰,۲٪
دارویی	۳,۲٪	۵۹,۵٪	۱۶,۲٪	۴۳,۲٪	فلزات اساسی	۸,۸٪	۱۷,۹٪	۱۹,۳٪	-۱,۴٪
قند و شکر	۰,۲٪	۵۶,۴٪	۶,۴٪	۵۰٪	بانک ها و موسسات اعتباری	۱۲,۲٪	۱۷,۶٪	۹,۱٪	۸,۵٪
هتل و رستوران	۰,۲٪	۴۶٪	۱۷,۷٪	۲۸,۳٪	پیمانکاری صنعتی	۰,۱٪	۱۳,۲٪	۰,۸٪	۱۲,۴٪
سرمایه گذاری ها	۲,۷٪	۴۳٪	۲۳,۹٪	۱۹,۱٪	زراعت و خدمات وابسته	۰٪	۱۱,۷٪	۱۰٪	۱,۷٪
چاپ	۰٪	۴۲,۷٪	۸,۱٪	۳۴,۶٪	استخراج نفت گاز جز اکتشاف	۰,۲٪	۹,۲٪	۱۶,۹٪	-۷,۸٪
فنی و مهندسی	۲,۲٪	۴۲,۵٪	۴,۵٪	۳۸,۱٪	لاستیک و پلاستیک	۰,۴٪	۸,۹٪	۱۶,۴٪	-۷,۵٪
مخابرات	۳,۵٪	۴۱,۳٪	۱۷,۵٪	۲۳,۷٪	استخراج کانه های فلزی	۳,۵٪	۵,۳٪	۱۹,۷٪	-۱۴,۴٪
فرآورده های نفتی	۶,۵٪	۴۰,۵٪	۱۴,۷٪	۲۵,۸٪	کاشی و سرامیک	۰,۱٪	۵٪	۱۴,۶٪	-۹,۶٪
سایر حمل و نقل	۰٪	۴۰,۲٪	۰,۷٪	۳۹,۶٪	استخراج زغال سنگ	۰٪	۰,۶٪	۱۳,۳٪	-۱۲,۷٪
عرضه برق، گاز و بخار	۳,۳٪	۳۸,۶٪	۱۱,۰٪	۲۷,۶٪	فعالیت های کمکی به نهاد های مالی	۱,۳٪	-۰,۲٪	۱,۸٪	-۱,۹٪
منسوجات	۰٪	۳۸,۴٪	۰,۷٪	۳۷,۷٪	سیمان آهک گچ	۱,۶٪	-۲,۳٪	۱۵,۱٪	-۱۷,۳٪
انبوه سازی املاک و مستغلات	۱,۲٪	۳۶,۴٪	۱۴,۹٪	۲۱,۵٪	خرده فروشی	۰,۱٪	-۵,۷٪	۵,۳٪	-۱۱,۱٪
چندرشته ای صنعتی	۵,۷٪	۳۴,۱٪	۳۴,۹٪	-۰,۹٪	تجارت وسائط نقلیه موتور	۰٪	-۴۶,۴٪	۰٪	-۴۶,۴٪
غذایی بجز قند و شکر	۱,۳٪	۳۰,۷٪	۱۵,۹٪	۱۴,۸٪	کل	-	۳۶,۳٪	۱۵,۴٪	۲۰,۹٪

بخش خارجی

صادرات

بر اساس نتایج حاصل از آمار مقدماتی گمرک، ارزش صادرات قطعی کالاهای غیرنفتی (بدون احتساب میعانات گازی) در سال ۱۳۹۴، با حدود ۲,۲ درصد کاهش نسبت به سال قبل از آن، به حدود ۳۵,۷ میلیارد دلار رسید. این رقم با احتساب میعانات گازی حدود ۴۲,۴ میلیارد دلار می باشد که نسبت به سال ۱۳۹۳، حدود ۱۶,۱ درصد کاهش نشان می دهد.

بررسی ترکیب کالاهای صادراتی نشان می دهد که، ارزش صادرات «میعانات گازی» و «محصولات پتروشیمی و سایر کالاهای» در سال ۹۴ نسبت به سال قبل از آن به ترتیب حدود ۵۲,۴ و ۲,۲ درصد کاهش یافته است. اقلام عمده صادرات در مدت مورد بررسی، شامل «گازهای نفتی و هیدروکربورهای گازی شکل مایع شده» به ارزش ۱,۶ میلیارد دلار و سهم ۴,۴ درصدی، «پروپان مایع شده» به ارزش ۱,۴ میلیارد دلار و سهم ۳,۹۸ درصدی و «قیرنفت» به ارزش ۱,۲ میلیارد دلار و سهم ۳,۴۷ درصدی در صادرات بوده است.

واردات

ارزش کل واردات در سال ۱۳۹۴، به حدود ۴۱,۵ میلیارد دلار رسید که نسبت به مدت مشابه سال قبل از آن، حدود ۲۲,۵۳ درصد کاهش نشان می دهد. بنابر اعلام گمرک جمهوری اسلامی ایران اقلام عمده وارداتی طی سال ۱۳۹۴، شامل «ذرت دامی» به ارزش ۱,۴ میلیارد دلار و سهم ۳,۳۹ درصدی، «گندم خوراکی» به ارزش ۸۶۷ میلیون دلار و سهم ۲,۰۹ درصدی، «لویبای سویا» به ارزش ۷۲۸ میلیون دلار و سهم ۱,۷۵ درصدی، برنج به ارزش ۶۸۰ میلیون دلار و سهم ۱,۶۴ می باشد. همچنین در سال ۱۳۹۴ میزان واردات خودرو در حدود ۵۱۵۲۲ دستگاه و به ارزش ۱,۲ میلیارد دلار بوده است که نسبت به سال ۱۳۹۳ از نظر تعداد و ارزش به ترتیب در حدود ۵۰,۴ و ۴۲,۸ درصد کاهش داشته است.

تراز بازرگانی

بدین ترتیب تراز بازرگانی خارجی ایران (با احتساب میعانات گازی) در سال ۱۳۹۴ و پس از ۳۷ سال به میزان ۹۱۰ میلیون دلار مثبت و دارای مازادگردید.

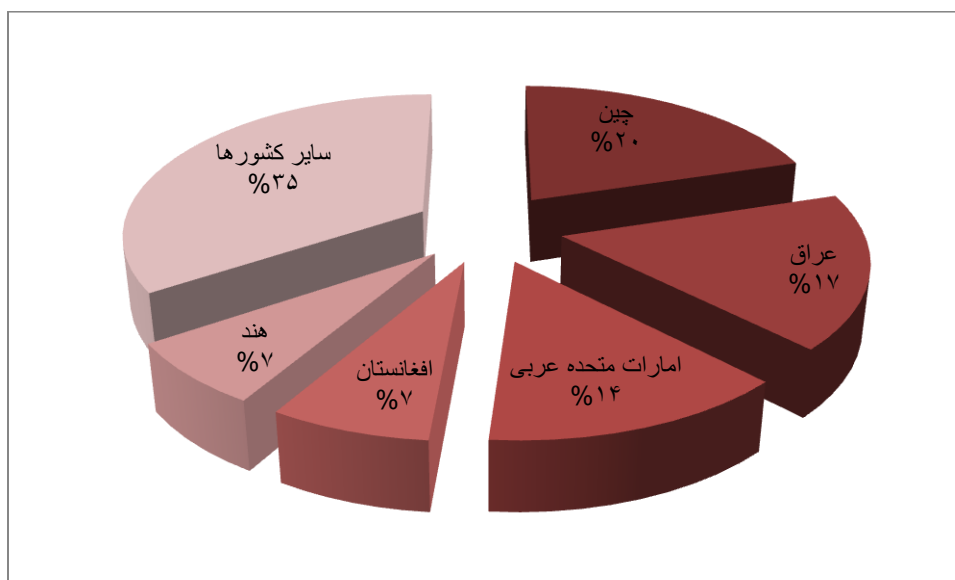

البته یکی از دلایل این امر را تعلل فعالان اقتصادی برای تصمیم گیری های اقتصادی به دلیل آغاز شدن برجام عنوان نموده اند که تاثیر زیادی بر روی کاهش واردات داشته است ، ضمن آنکه در صورتی مازاد تراز تجاری دستاورد تلقی می شود که همراه با افزایش سهم کشور در تجارت جهانی باشد که این امر رخ نداده است.

شرکای تجاری

با اجرایی شدن برجام انتظار می رود وضعیت صادرات و واردات بهبود یافته و بازارهای جدیدی برای مقاصد صادراتی و وارداتی پیش رو قرار گیرد. بر اساس آمار موجود تا پایان سال ۹۴ در حدود ۶۵ درصد از ارزش صادرات ایران به مقصد کشورهای چین، عراق ، امارات متحده عربی، هند و افغانستان بوده است.

نمودار شماره ۸: شرکای تجاری در صادرات در سال ۱۳۹۴

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران

همچنین حدود ۶۶ درصد از ارزش واردات به ایران طی این مدت از پنج کشور چین، امارات متحده عربی، هند، کره و ترکیه صورت گرفته است.

نمودار شماره ۹: شرکای تجاری در واردات در سال ۱۳۹۴

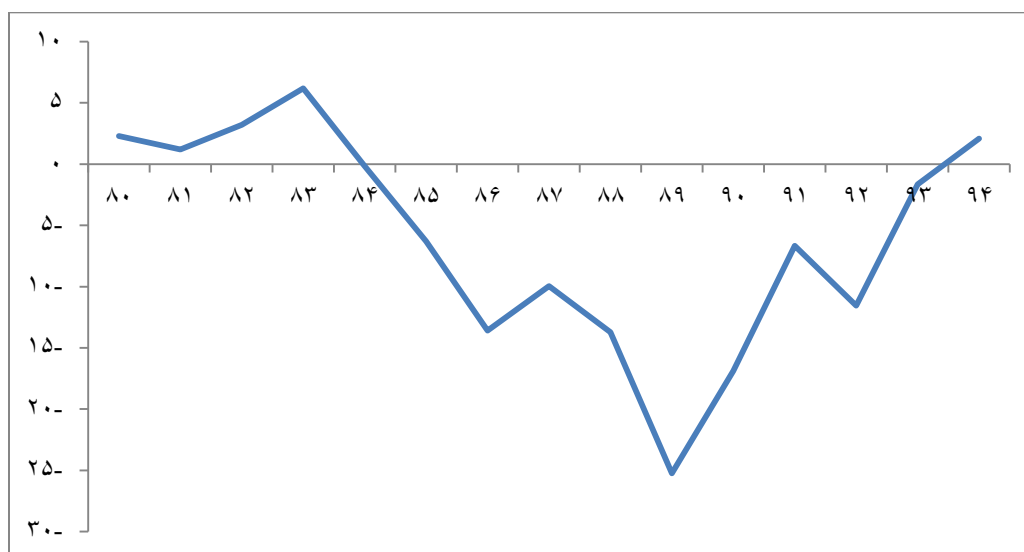

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران

تراز پرداخت ها

موازنه پرداخت‌های کشور در نه ماهه اول سال ۱۳۹۴ حدود ۳٫۸ میلیارد دلار مثبت بود، که نسبت به نه ماهه اول سال ۱۳۹۳، حدود ۵۵ درصد کاهش نشان می‌دهد. دلیل اصلی این امر، کاهش بیشتر صادرات نفتی در مقایسه با کاهش واردات، و مثبت شدن حساب سرمایه برای اولین بار بعد از سال ۱۳۸۴ بوده است.

نمودار شماره ۱۰: خالص حساب سرمایه طی دوره ۱۳۸۰-۱۳۹۴ (میلیارد دلار)

درآمد نفتی طی این مدت نسبت به مدت مشابه سال قبل، ۴۱ درصد کاهش یافت و از ۴۵,۹ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۳ به حدود ۲۷,۱ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۴ رسید. درآمد حاصل از صادرات غیرنفتی نیز در این دوره، از حدود ۲۳,۲ میلیارد دلار به ۲۳,۳ میلیارد دلار افزایش یافته است.

واردات نیز طی این مدت با ۲۰ درصد کاهش، از ۴۸,۴ میلیارد دلار در نه ماهه اول سال ۱۳۹۳ به ۳۸,۶ میلیارد دلار طی همین مدت در سال ۱۳۹۴ رسیده است.

در نتیجه، طی دوره مورد بررسی، تراز حساب جاری از ۱۶,۹ میلیارد دلار در نه ماهه اول سال ۱۳۹۳ با ۴۱ درصد کاهش به حدود ۱۰ میلیارد دلار، در مدت مشابه سال ۱۳۹۴ رسید.

جدول شماره ۲۴: موازنه پرداخت‌ها (میلیارد دلار)

شرح/عنوان							رشد
عملکرد نه ماهه سال							
۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۶۷,۱	۷۳,۴	۶۹,۱	۵۰,۴	۹٪	-۶٪	-۲۷٪	صادرات
۴۶,۵	۵۲,۱	۴۵,۹	۲۷,۱	۱۲٪	-۱۲٪	-۴۱٪	صادرات نفتی
۲۰,۶	۲۱,۳	۲۳,۲	۲۳,۳	۳٪	۹٪	۰٪	صادرات غیرنفتی
۴۱,۸	۴۹,۹	۴۸,۴	۳۸,۶	۲۰٪	-۳٪	-۲۰٪	واردات
۲۵,۴	۲۳,۴	۲۰,۷	۱۱,۸	-۸٪	-۱۲٪	-۴۳٪	تراز تجاری
-۳,۳	-۳,۳	-۳,۸	-۱,۸	-۱٪	-۱۷٪	۵۲٪	خالص حساب خدمات و انتقالات
۲۲,۱	۲۰,۲	۱۶,۹	۱۰	-۹٪	-۱۶٪	-۴۱٪	حساب جاری
-۱۱	-۱۰,۸	-۴,۶	۲,۱	۱٪	۵۷٪	-	حساب سرمایه
-۵,۵	-۱,۳	-۴	-۸,۳	۷۶٪	-۲۰,۴٪	-۱۰,۹٪	اشتباهات و از قلم افتادگی
۵,۶	۸,۱	۸,۳	۳,۸	۴۵٪	۳٪	-۵۵٪	موازنه کل (تغییر در ذخایر)

منبع: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران